

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ: ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΓΙΑΝΝΙΑ ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Α.Μ : 4332018003

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΡΟΔΟΣ, ΜΑΪΟΣ 2020

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. Ι. Σακκάς

2. Ι. Σειμένης

Περίληψη.....	
Εισαγωγή.....	
Αίγυπτος μέχρι το 2015.....	
Οι αλλαγές με τον Σίσι στην εξουσία.....	
Νέα στρατηγική-ενεργειακή πολιτική.....	
Ενεργειακή πολιτική σύμφωνα με το αιγυπτιακό Υπουργείο Ενέργειας.....	
Διαχωρισμός αρμοδιοτήτων από το αιγυπτιακό υπουργείο πετρελαίου.....	
Προτεραιότητες της ενεργειακής πολιτικής με βάση τα σύγχρονα δεδομένα.....	
Αίγυπτος-περιφερειακό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου.....	
Διαμετακόμιση ενέργειας.....	
SUMED PIPELINE.....	
EastMed και Αίγυπτος.....	
Ενεργειακή συμμαχία στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο.....	
Τριμερής συνεργασία Αιγύπτου, Ελλάδας, Κύπρου.....	
Διακήρυξη του Καίρου της τριμερούς συνόδου κορυφής της Αιγύπτου, της Ελλάδος και της Κύπρου το 2016.....	
Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αιγύπτου.....	
Η σημασία της Διάσκεψης της Ρόδου.....	
- Η θάλασσα ως προνομιακό πεδίο	
- Η ενέργεια	
- Ανησυχία για την κλιμακούμενη βία	
- Υπέρ των παρεμβάσεων του ΟΗΕ	
- Δίκαιη λύση για το Παλαιστινιακό	
Η ευνοϊκή στάση της Ευρώπης και οι επενδύσεις.....	
Στρατηγική συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αιγύπτου στον τομέα της ενέργειας.....	
Ενεργειακές σχέσεις ΗΠΑ και Αιγύπτου.....	
Αίγυπτος-Ισραήλ	
Μονάδες υγροποίησης φυσικού αερίου (LNG).....	
-Μονάδα LNG Idku.....	
-Μονάδα LNG Δαμμιέτης.....	
Εναλλακτικές πηγές ενέργειας.....	
-Εξελιξείς στον κλάδο της αιολικής ενέργειας	
-Εξελιξείς στον κλάδο της ηλιακής ενέργειας	
-Εξελιξείς στον κλάδο της υδροηλεκτρικής ενέργειας	
Συμπεράσματα.....	
Βιβλιογραφία-Πηγές.....	

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η προσπάθεια παρουσίασης μιας ενδεδειγμένης έρευνας αναφορικά με την ενεργειακή πολιτική της Αιγύπτου, ύστερα από την ανακάλυψη των κοιτασμάτων φυσικού αερίου το 2015. Σκοπός της μελέτης είναι να απαντήσει σε ποικίλα ερωτήματα τα οποία σχετίζονται κατά κύριο λόγο με την ποσότητα των κοιτασμάτων, σε ποιο βαθμό μπορούν να αναδείξουν την Αίγυπτο μια περιφερειακή δύναμη και mental state, όπως, επίσης, και σε τι βαθμό μπορούν να επιφέρουν αλλαγές σε όλες τις πολιτικές και κοινωνικές δομές που αυτή τη στιγμή επικρατούν. Είναι οι ποσότητες γιγαντιαίες, ώστε, όχι απλά να εξασφαλίσουν τις ανάγκες της χώρας, αλλά και να την ωθήσουν σε εξαγωγές που θα την αναδείξουν σε ισχυρή δύναμη της περιοχής; Είναι τα κοιτάσματα ικανά να οδηγήσουν την Αίγυπτο στη σύναψη μακροχρόνιων διμερών και τριμερών σχέσεων ή βάζουν την Αίγυπτο στο παιχνίδι για ένα μικρό χρονικό διάστημα και θα βγει εκτός όταν δε θα έχει τίποτα πλέον να προσφέρει; Τέλος, πως η ίδια η Αίγυπτος αντιλαμβάνεται την ύπαρξη κοιτασμάτων, ως μια πρόκληση ή μια ευκαιρία που οδηγεί σε νέους δρόμους συνεργασίας και κοινωνικής ευημερίας; Όλες αυτές οι απορίες ήρθαν στο προσκήνιο, μετά την ανακοίνωση της ιταλικής εταιρείας ENI για τις ποσότητες φυσικού αερίου στην Αίγυπτο, τη στιγμή που η χώρα ήταν αντιμέτωπη με μια κοινωνικοπολιτική και οικονομική κρίση.

Τα αποθέματα φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο δημιουργούν μια πολύ ιδιαίτερη και σύνθετη γεωπολιτική κατάσταση, που επηρεάζει πλήρως τις χώρες που εμπλέκονται και τις στρατηγικές αποφάσεις που καλούνται να λάβουν για τα ενεργειακά τους θέματα. Η θάλασσα στα νότια της Κύπρου σε συνδυασμό με τις θαλάσσιες περιοχές του Λιβάνου, του Ισραήλ και της Αιγύπτου συγκροτούν μια κοινή ζώνη στην οποία υπάρχουν ενδείξεις αποθεμάτων για πολλά τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια σε φυσικό αέριο. Για την ακρίβεια σύμφωνα με την εκτίμηση της αμερικανικής Γεωλογικής Επιθεώρησης τα κοιτάσματα φυσικού αερίου της συγκεκριμένης θαλάσσιας περιοχής υπολογίζονται σε 340 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια και θα μπορούσαν κάλλιστα να τροφοδοτήσουν ενεργειακά την Ευρώπη στο εγγύς μέλλον, μια εκτίμηση που αν βγει σωστή θα υπερβαίνει τα συνολικά αποθέματα φυσικού αερίου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

Έτσι, λοιπόν, οι εκτιμήσεις για τα τεράστια κοιτάσματα φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου έχουν τραβήξει την προσοχή των μεγάλων πολυεθνικών πετρελαϊκών εταιριών και δικαίως, διότι η Ευρώπη θεωρείται ως ιδανική αγορά για την χρήση του φυσικού αερίου της περιοχής, καθώς δεν έχει αυτάρκεια σε καύσιμα και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την Ρωσία. Οι αναλυτές του τομέα αναφέρουν ότι η μεταφορά και η αξιοποίηση του φυσικού αερίου της περιοχής μπορεί να γίνει είτε μέσω κατασκευής αγωγών από χώρα σε χώρα είτε μέσω της ναυτιλίας με την επεξεργασία του και την παραλαβή του από μονάδες υγροποίησης φυσικού αερίου που είτε υπάρχουν ήδη, όπως αυτές της Αιγύπτου, είτε με νέες μονάδες που θα δημιουργηθούν σε καίρια σημεία σε θάλασσες και ακτές.

Η Αίγυπτος, με το Sisi στην κυβέρνηση, χάραξε μια νέα ενεργειακή πολιτική, πολύ διαφορετική από αυτήν που ασκούνταν τα προηγούμενα χρόνια. Ο ίδιος ήρθε αντιμέτωπος με μια πολύ δύσκολη οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση με πολλές πληγές τις οποίες προκάλεσε η αραβική άνοιξη και ο φανατισμός. Φάνηκε εξαρχής να έχει ένα όραμα, να θέλει να κλείσει τις πληγές του παρελθόντος και να φιλοδοξεί να χαράξει ένα νέο δρόμο στην άσκηση της ενεργειακής πολιτικής. Έπρεπε να ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις που η κοινή γνώμη είχε σχηματίσει για μια εν δυνάμει συνεργασία με το Ισραήλ, και κρίνοντας από όσα έχει καταφέρει μέχρι σήμερα, φαίνεται πως το όραμα

του έχει σε μεγάλο βαθμό υλοποιηθεί.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον ενεργειακό τομέα συγκαταλέγονται όλες οι δράσεις για την παραγωγή και την διαμετακόμιση της ενέργειας. Όλο το φάσμα της βιομηχανίας του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, της ηλεκτρικής ενέργειας, της πυρηνικής ενέργειας, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τέλος του άνθρακα, αφορούν την ενεργειακή πολιτική και την επηρεάζουν άμεσα.

Για την επίτευξη της ανάπτυξης στην κοινωνία και την οικονομία είναι απαραίτητο η κατανάλωση ενέργειας να γίνεται με ορθολογισμό και σύνεση, ενώ η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα ωφελήσει την ανάπτυξη των κοινωνιών και δύναται να ανοίξει ένα νέο δρόμο που θα συμβαδίζει με τα σύγχρονα δεδομένα της κλιματικής αλλαγής.

Είναι πάγια τακτική των ανεπτυγμένων κοινωνιών η χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας που θα αυξάνει την ανάπτυξή τους και παράλληλα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών τους.

Οι χώρες της Μέσης Ανατολής θεωρούνται οι πλουσιότερες στον κόσμο σε φυσικούς πόρους, συγκεντρώνοντας το 42% των παγκόσμιων αποθεμάτων. Το Κατάρ, το Ιράκ, το Κουβέιτ είναι μερικές χώρες από τους μεγάλους εξαγωγείς, ενώ άλλες χώρες χρησιμοποιούν τα κοιτάσματα τους για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών. Τα ορυκτά καύσιμα (φυσικό αέριο και πετρέλαιο) καλύπτουν περίπου το 95% των συνολικών ενεργειακών αναγκών στην Αίγυπτο¹

Η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης διεθνών συγκρούσεων που επιφέρουν επιπτώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο και επηρεάζουν τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα ολόκληρου του πλανήτη. Το Παλαιστινιακό ζήτημα, αργότερα το Κυπριακό και στη συνέχεια η ανάπτυξη της τρομοκρατίας και όλες οι πολιτικές διενέξεις στην περιοχή του Κόλπου έστρεψαν την παγκόσμια κοινή γνώμη στο να παρακολουθεί τις εξελίξεις. Η κατάσταση επιδεινώθηκε και τα πράγματα έγιναν ακόμη πιο περίπλοκα όταν στο προσκήνιο εμφανίστηκαν διάφορα ζητήματα ενεργειακού ενδιαφέροντος. Η ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου στο Ισραήλ, την Κύπρο και την Αίγυπτο αύξησε τις προκλήσεις στην περιοχή και καθήλωσε το παγκόσμιο κοινό, εφόσον η προκλητική στάση της γείτονος χώρας προάγει έναν ενδεχόμενο και πολύ σύντομο πόλεμο, προκειμένου να διεκδικήσει και εν τέλει να αποκτήσει τα όσα πιστεύει πως της ανήκουν.

Η ενέργεια απετέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί παράγοντα που δύναται να αναδείξει οποιοδήποτε κράτος σε παγκόσμιο ηγέτη. Όχι μόνο τα κράτη εξαρτώνται εξολοκλήρου από αυτήν για την προμήθεια φυσικών πόρων, αλλά επηρεάζονται θετικά και όλοι οι τομείς που αφορούν την οικονομία του εκάστοτε κράτους. Βέβαια, οι εντάσεις είναι αρκετά έντονες, όταν γειτονικά κράτη διεκδικούν μερίδιο τόσο για την κάλυψη των δικών τους αναγκών, όσο και γιατί οραματίζονται να αποκτήσουν ηγετική θέση στον κόσμο. Έτσι, η πολιτική ηγεσία των κρατών έχοντας να αντιμετωπίσει τέτοια ζητήματα, ανέδειξε την ανάγκη άσκησης μιας εξωτερικής πολιτικής που θα εστίαζε στα ενεργειακά ζητήματα. Η ενεργειακή πολιτική, επομένως, είναι κομμάτι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εξωτερική πολιτική ενός κράτους, καθώς την καθορίζει αλλά και καθορίζεται από αυτήν. Στόχος της ενεργειακής πολιτικής των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, σήμερα, είναι η διαχείριση των αποθεμάτων των φυσικών πόρων, όπως, επίσης, και η επίλυση των αντιπαράθεσεων που δημιουργείται, αφού πολλά κράτη της μεσογειακής λεκάνης καλούνται να αποτελέσουν κόμβους διαμετακόμισης.

1 <http://www.nib.gov.eg/PDF/%D8%A2%D9%81%D8%A7%D9%82%20%D8%A7%D9%84%D8%B7%D8%A7%D9%82%D8%A9%20%D9%81%D9%8A%20%D9%85%D8%B5%D8%B1.pdf>

Είναι βασικό γνώρισμα της άσκησης της ενεργειακής ασφάλειας ή διαφορετικά της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, να συνυπολογίζει κάποια προσδιοριστικά στοιχεία, όπως η διαθεσιμότητα, η ύπαρξη, δηλαδή, φυσικών ενεργειακών πόρων σε μια οικονομία, η προσβασιμότητα που συνδέεται με γεωπολιτικές παραμέτρους, η οικονομική προσιτότητα που αφορά το κόστος της ενέργειας και, τέλος, ο βαθμός αποδοχής που αναφέρεται στην περιβαλλοντική διάσταση και την ευρύτερη κοινωνική ανεκτικότητα.²

Η ενεργειακή ασφάλεια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εθνική ασφάλεια, καθώς μια παρατεταμένη διακοπή των ενεργειακών ροών πλήττει πάντοτε την οικονομική παραγωγή ενός έθνους, την πολιτική σταθερότητα, την προσωπική ποιότητα ζωής των πολιτών, την πολεμική άμυνα και εν γένει τα εθνικά συμφέροντα³.

Στον καθορισμό της ενεργειακής ασφάλειας, βέβαια, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η γεωγραφική θέση, αφού έχει επίδραση στο πως παρουσιάζεται η κάθε χώρα στην παγκόσμια σκηνή και στη διαμόρφωση των σχέσεων με τους γείτονές της. Εάν είναι νησιωτική ή ηπειρωτική μια χώρα, εάν γειτνιάζει με περιοχές συγκρούσεων, εάν στο εσωτερικό υφίστανται εθνοτικές διενέξεις ή υπάρχουν στρατηγικά συμφέροντα, αν η ίδια η χώρα διαθέτει ή όχι στρατηγικές πρώτες ύλες ή σημεία στρατηγικής σημασίας (λιμάνια, αεροδρόμια, θαλάσσια στενά⁴), παίζουν καθοριστικό ρόλο στην άσκηση της πολιτικής.

Με το φυσικό αέριο να κυριαρχεί στην αγορά, όντας το καθαρότερο και φθηνότερο ορυκτό καύσιμο, χτίζονται οι βάσεις για μια ομαλή και σταδιακή μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλής κατανάλωσης άνθρακα, ενώ ταυτόχρονα γίνονται προσπάθειες να μειωθεί η εξάρτηση από το πετρέλαιο και να περιοριστεί το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.⁵

Το υγροποιημένο φυσικό αέριο κερδίζει συνεχώς θέση στην αγορά ενέργειας, αφού η υγροποίηση του επιτρέπει τη μεταφορά του σε μεγάλες αποστάσεις και ποσότητες, καθιστώντας το σημαντική εναλλακτική πηγή ενέργειας.⁶ Οι κύριοι παραγωγοί και εξαγωγείς φυσικού αερίου σε LNG είναι παραδοσιακά η Ινδονησία, η Μαλαισία, το Κατάρ, η Αλγερία, ενώ χώρες, όπως το Ιράν και η Σαουδική Αραβία, έχουν τη δυνατότητα, λόγω των κοιτασμάτων τους και της τεχνολογίας τους, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ως εξαγωγείς.⁷

Η Αίγυπτος αποτελεί μια χώρα κλειδί για τις περισσότερες εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο χάρη στην έκτασή της, στην ιστορία της και στην ικανότητά της να επηρεάζει πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά τον Αραβικό κόσμο συλλήβδην. Με την ανακάλυψη του πεδίου Zohr το 2015, ήρθε στο προσκήνιο και μπήκε δυναμικά στο ενεργειακό παιχνίδι. Συγκεκριμένα, η ENI, η Ιταλική εταιρεία εξόρυξης φυσικών πόρων ανακοίνωσε στις 30 Αυγούστου 2015 την ανακάλυψη 30 τρισεκατομμυρίων κυβικών ποδιών φυσικού αερίου. Η ποσότητα εκτιμάται ότι είναι η μεγαλύτερη που έχει ποτέ ανακαλυφθεί στην περιοχή της Μεσογείου.

Η Αίγυπτος είναι η μοναδική χώρα της Ανατολικής Μεσογείου, η οποία αποδεδειγμένα διαθέτει σημαντικά και πλήρως εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα φυσικού αερίου, καθώς και ένα άρτια οργανωμένο σύστημα εισαγωγής και εξαγωγής φυσικού αερίου.⁸ Σήμερα, εκτιμάται ότι η εν λόγω χώρα διαθέτει περίπου 77 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια, γεγονός

2 Μ. Χαροκόπος, Ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ: Απελευθερώνοντας τον δέσμο Γκιούλιβερ, σ446, τόμος Ενέργεια Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική (επιμ. Ν. Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

3 Α. Αλιγιζάκη, Ενεργειακά Δίκτυα και Διεθνείς σχέσεις, σ508, τόμος Ενέργεια, Δίκτυα & Υποδομές (επιμ. Ν. Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2014

4 Εισαγωγή στην ενεργειακή ασφάλεια, Μέρος Β', Ι. Βιδιάκης, Γ. Μπάλτος, Φ. Χωματά, περ. Ελληνική Άμυνα και Τεχνολογία, Μάιος 2012, σ114

5 Ε. Λοβέρδου-Τυπάλδου, Εξωτερική Ενεργειακή Πολιτική ΕΕ και Κρατών Μελών, στον τόμο Ενέργεια Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική (επιμ. Ν. Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σ366

6 Α. Νικηφοράκη, Η γεωπολιτική των δικτύων και υποδομών Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου, τόμος Ενέργεια, Δίκτυα και Υποδομές (επιμ. Ν. Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σ553

7

8 Ι. Γατσίδα, Θ. Νικολετοπούλου "Ενεργειακά αποθέματα στην Ελλάδα και στην Ανατολική Μεσόγειο", τεύχος 3,

που την τοποθετεί στην τρίτη θέση μεταξύ των χωρών της Αφρικής, πίσω από τη Νιγηρία και την Αλγερία.⁹

Η Αίγυπτος δεν ήταν ποτέ κορυφαίος παραγωγός πετρελαίου, ωστόσο, μέχρι τη δεκαετία του 1990, τα αποθέματά της μπορούσαν να καλύψουν τις εγχώριες απαιτήσεις. Σήμερα, η διεθνής κοινή γνώμη θέλει την Αίγυπτο να γίνεται σύντομα ένα rental state, σημαντικός περιφερειακός δρών και εξαγωγέας φυσικού αερίου. Τα επίπεδα υδρογονανθράκων μέχρι και το 2015, ωστόσο, μαρτυρούσαν πως κάτι τέτοιο τη συγκεκριμένη στιγμή ήταν αδύνατο.¹⁰

Μέχρι και το 2010, οι εξαγωγές ενέργειας παρείχαν ένα αξιόλογο πλεόνασμα 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέχρι και το διάστημα εκείνο, η χώρα είχε συνάψει αρκετές επιτυχημένες συνεργασίες με κολοσσιαίες εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου. Μάλιστα, τη στιγμή εκείνη, η κοινή γνώμη ήταν πεπεισμένη πως η σωστή διαχείριση και κατανάλωση της ενέργειας στηρίζεται στην ισχύ των συνεργασιών της Αιγύπτου με μεγάλες εταιρείες.

Κάνοντας μια ενδελεχή έρευνα για την ενεργειακή πολιτική της Αιγύπτου, παρατηρείται πως μέχρι και το 2015 σημειώθηκαν θεμελιώδεις αλλαγές. Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού και η γρήγορη οικονομική ανάπτυξη μέσα από την ανάπτυξη των βιομηχανιών συνέβαλαν στην αύξηση τεράστιου όγκου κατανάλωσης ενέργειας σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, στην ιδιωτική χρήση κατοικιών, στις μεταφορές και στην επαγγελματική χρήση και κατανάλωσή της. Μαζί με την κατανάλωση πετρελαίου, αυξήθηκε και η χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου. Η εγχώρια παραγωγή, συνεπώς, δεν ήταν επαρκής, ώστε να καλύψει την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση, την οποία προκαλεί η συνεχώς αυξανόμενη κατανάλωση. Δεν είναι, βέβαια, μονάχα, η αύξηση της ζήτησης που επιδείνωσε την κατάσταση. Υπήρξε κορεσμός στις πολιτικές, οι οποίες σταμάτησαν να αποδεικνύονται αποτελεσματικές και η κακή πολιτική κατάσταση σε συνδυασμό με αυτές, οδήγησε τους ξένους επενδυτές να αποσυρθούν. Συνοψίζοντας, η ραγδαία κατανάλωση υδρογονανθράκων δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστες τις εξαγωγές, γεγονός που επαληθεύτηκε στο αρνητικό οικονομικό ισοζύγιο του 2012-2013.

Μετά τις επαναστάσεις του 2011, ακολούθησε μια πολυετής περίοδος κρίσιμης σημασίας που άφησε έναν αρνητικό αντίκτυπο στην αιγυπτιακή κοινωνία και στον ενεργειακό τομέα. Ειδικότερα, η αύξηση της ανεργίας, η πολιτική αστάθεια, η λάθος πολιτική διακυβέρνηση με το λανθασμένο σύστημα επιδοτήσεων οδήγησαν στο έλλειμμα του προϋπολογισμού που κατέστησε το κράτος ανίκανο να αντεπεξέλθει στα χρέη του προς όλους τους ξένους δανειστές και φορείς, γεγονός που απέτρεψε τους ξένους επενδυτές να χρηματοδοτήσουν ενεργειακά έργα.

Μολονότι, η κατάσταση δεν ήταν καθόλου ευνοϊκή για τους ξένους επενδυτές, λίγο αργότερα, με την ανάληψη των ηνίων του κράτους από το Abdel-Fattah El-Sisi, φάνηκαν να δημιουργούνται ευκαιρίες για τον ιδιωτικό τομέα της χώρας. Η κυβέρνηση προσπάθησε να θέσει τα σωστά θεμέλια για την οικοδόμηση μιας συνεργασίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα για επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα θα μπορούσε να σώσει τη χώρα από την οικονομική κατάρρευση. Έλαβε δράση για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων αναφορικά με την ενέργεια και έδειξε ότι δεν πρόκειται να διακυβευτούν τα συμφέροντα κανενός. Θέλησε να καταστήσει την ενεργειακή ασφάλεια μια απτή πραγματικότητα. Ένα είναι σίγουρο, πως η δυναμική της χώρας δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως. Αυτό, ωστόσο, δεν αλλάζει τη σημασία που έχει η χώρα στις περιφερειακές και παγκόσμιες αγορές ενέργειας. Κι αυτό αποδίδεται κυρίως στη γεωγραφική εγγύτητα και τη στρατηγική θέση που κατέχει όντας στο επίκεντρο των διαδρομών του διεθνούς εμπορίου του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Και το επίκεντρο δεν είναι άλλο από τη

2013 ,σ7

9 Φίλης Κ., Κωνσταντακόπουλος Ι., Μαλανδράκη Ε., "Ο ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης",σ28

10 https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

διώρυγα του Σουέζ και τον αγωγό του Σουέζ-Μεσογείου (SUMED).

ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2015

Η Αίγυπτος, όντας μια χώρα με ισχυρή γεωστρατηγική θέση, καθώς εκτείνεται τόσο στην αφρικανική όσο και στην ασιατική ήπειρο, συνορεύει με χώρες ύψιστης σημασίας για την ενεργειακή της ασφάλεια. Οι χώρες αυτές είναι η Λιβύη, το Σουδάν και η σημαντικότερη όλων, το Ισραήλ και η Λωρίδα της Γάζας.

Κάνοντας μια σύντομη αναδρομή στο παρελθόν και συγκεκριμένα δύο περίπου δεκαετίες πριν, βλέπουμε την Αίγυπτο να αποτελεί μια χώρα ισχυρή στον τομέα της ενέργειας στην γύρω περιοχή και ειδικότερα μια χώρα εξαγωγέα. Το 2003 η Αίγυπτος μπήκε δυναμικά στο παιχνίδι της ενέργειας και των φυσικών πόρων εξάγοντας φυσικό αέριο στην Ιορδανία, στο Ισραήλ, στη Συρία και σχεδίαζε να επεκταθεί με εξαγωγές στον Λίβανο και στην Τουρκία. Γρήγορα, ωστόσο, τα πράγματα άλλαξαν και οι δυσμενείς πολιτικές συνθήκες επηρέασαν αρνητικά την ενεργειακή και οικονομική κατάσταση της χώρας. Τα πραξικοπήματα, ο στρατός στην κυβέρνηση και οι επαναστάσεις από το 2011 και έπειτα δεν άργησαν να μεταβάλουν τα δεδομένα. Μέσα σε λίγα χρόνια, έως το 2012 η εγχώρια κατανάλωση αυξήθηκε κατά 5,6-5,7%, ενώ, παράλληλα, η ζήτηση φυσικού αερίου σημείωσε άνοδο 8,7 μονάδων.

Παράλληλα, το 2013 σημειώθηκε πτώση 10% στην παραγωγή φυσικού αερίου, σύμφωνα με το Information and Decision Support Centre, ενώ πλήγμα σημειώθηκε και στα κρατικά έσοδα λόγω της μείωσης της παραγωγής.¹¹ Έτσι, το γεγονός ότι τα αποθέματα φυσικού αερίου ξεκίνησαν να στερεύουν, ανάγκασε την Αίγυπτο να ξεκινήσει σταδιακά να ακυρώνει τα εξαγωγικά συμβόλαια που είχε υπογράψει τα προηγούμενα χρόνια, πρωτίστως με τον Ισραήλ, με πρόφαση την καθυστέρηση των πληρωμών των οφειλών της.

Άμα τη Αραβική Άνοιξη στην Αίγυπτο, δεν άργησε να υπάρξει περαιτέρω αύξηση της κατανάλωσης και μεγαλύτερη μείωση της παραγωγής, γεγονός που οδήγησε την τότε κυβέρνηση να αναζητήσει διέξοδο στο ταχέως αυξητικό πρόβλημα. Το οικονομικό χάος κατέστησε τις διακοπές ρεύματος καθημερινότητα, αφού και οι δύο μονάδες της LNG βρέθηκαν εκτός λειτουργίας. Προτεραιότητα της κυβέρνησης, φυσικά, δεν ήταν άλλη από την κάλυψη των εγχώριων αναγκών, με αποτέλεσμα, όχι μόνο να διακοπούν οι εξαγωγές, αλλά να υπάρχει ανάγκη εισαγωγών. Τη συγκεκριμένη περίοδο, τη λύση φάνηκε να δίνει η ιδιωτική εταιρεία Dolphinus Holdings εισάγοντας αέριο από το Ισραήλ.

Στο παρελθόν, προτεραιότητα της εθνικής ασφάλειας του Ισραήλ ήταν να καταφέρει να αντεπεξέλθει στην ενεργειακή κρίση που προκάλεσε η δραματική μείωση της εγχώριας παραγωγής φυσικού αερίου. Στη κρίση αυτή προστέθηκαν και οι εκδηλώσεις της «Αραβικής Άνοιξης» στην Αίγυπτο και τη Λιβύη στις αρχές του 2011, που συντέλεσαν στην ανατροπή του Mubarak, το καθεστώς του οποίου προμήθευε το 40% του ισραηλινού φυσικού αερίου. Παράλληλα, η άρση απαγόρευσης των ισλαμικών κομμάτων στην Αίγυπτο, με κύρια το κόμμα της μουσουλμανικής αδελφότητας και του ριζοσπαστικού κόμματος El-Nour, καθώς, επίσης, και το γεγονός ότι ο αγωγός παροχής φυσικού αερίου από την Αίγυπτο στο Ισραήλ ήταν στόχος επαναλαμβανόμενων χτυπημάτων δημιούργησαν για το Ισραήλ ένα κλίμα νευρικότητας και ανησυχίας για την ενεργειακή του ασφάλεια.¹²

Ωστόσο, γρήγορα τα πράγματα μετεβλήθησαν.

Η Αίγυπτος στην αναζήτηση της φθηνότερης πηγής το 2015, αναγκάστηκε να προβεί σε συμφωνία με το Ισραήλ, κατά την οποία ο μέχρι πρότινος εξαγωγέας μεγάλων ποσοτήτων φυσικού αερίου στη γείτονα χώρα, θα οδηγούνταν σε εισαγωγές από την ίδια μέσω της αμερικάνικης εταιρείας. Αυτό, βέβαια, δημιούργησε δυσχέρειες, καθώς η Αίγυπτος εξήγαγε για μια δεκαετία στο Ισραήλ στις χαμηλότερες τιμές της αγοράς, ενώ το Ισραήλ συμφώνησε να εξάγει σε παγκόσμιες τιμές. Ωστόσο, η λύση αυτή θα ήταν προσωρινή, αφού λίγο αργότερα, έγινε γνωστό από την Interfax

11 <https://www.energia.gr/article/80749/meiomenh-h-eghoria-paragogh-aerioy-ths-aigyptoy>

12 http://www.geopolitics.com.gr/2012/05/1_31.html

Natural Gas Daily πως η Αίγυπτος διαπραγματευόταν με τη νορβηγική Hoegh LNG AS για μίσθωση μιας πλωτής μονάδας αποθήκευσης φυσικού αερίου (EFSRU), ώστε να προωθηθεί η εισαγωγή αλγερινού αερίου σε μια προσπάθεια απεξάρτησης από το ισραηλινό.

Σύμφωνα με τα εκθέματα του αμερικανικού κέντρου Information and Decision Support Centre υπολογίζεται πως η παραγωγή φυσικού αερίου της Αιγύπτου, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας προοριζόταν για εγχώρια κατανάλωση με σκοπό την ηλεκτροπαραγωγή, σημείωσε πτώση 10% τον Ιανουάριο του 2013, ενώ η εγχώρια κατανάλωση την ίδια περίοδο μειώθηκε κατά 1,6% και τα κρατικά έσοδα από τις εξαγωγές αερίου υποχώρησαν κατά 64%.¹³ Ωστόσο, ο διαχειριστής της κρατικής εταιρείας αερίου EGAS, K.Badie, δήλωσε ότι η χώρα προσπαθεί να αυξήσει τις εισαγωγές, ώστε να την καλύψουν ως τα τέλη του 2014.¹⁴ Το 70% της παραγωγής φυσικού αερίου της Αιγύπτου προερχόταν από τα κοιτάσματα στα ανοιχτά του Δέλτα του Νείλου¹⁵, ενώ το προς εξαγωγή φυσικό αέριο κατευθυνόταν προς τρίτα κράτη κατά 30% μέσω αγωγών, όπως ο Arab Gas Pipeline, ο οποίος μετέφερε φυσικό αέριο προς τον Λίβανο, την Ιορδανία, τη Συρία και το Ισραήλ και κατά 70% σε μορφή LNG με κύριους αποδέκτες τις ΗΠΑ, την Ισπανία και την Γαλλία.¹⁶

ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΙΣΙ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Το 2014 αποτέλεσε μια κομβική χρονιά για την διακυβέρνηση της χώρας, καθώς τα ηνία ανέλαβε ο μέχρι σήμερα Πρόεδρος της χώρα Abdel-Fattah El-Sisi. Εξαρχής, φάνηκε πως στόχος της κυβέρνησης κατέστη η κάλυψη των αναγκών του λαού για τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου και οι επενδύσεις με εκσυγχρονισμένες υποδομές για την ανάπτυξη της υγείας και της εκπαίδευσης. Έδωσε, επομένως, την εντύπωση ότι θα προσπαθούσε να επιφέρει ανάπτυξη τόσο σε τοπικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Φάνηκε να προσελκύει το ενδιαφέρον σε ενεργειακά ζητήματα με απώτερο σκοπό τον τερματισμό της κρίσης των φυσικών πόρων.

Το πρώτο μισό του 2014 σημειώθηκε μείωση 5,1% της ηλεκτροπαραγωγής, ενώ η ζήτηση αυξήθηκε κατά 6,6% καθιστώντας αναγκαία την λήψη μέτρων για τη διαχείριση του προβλήματος.¹⁷

Σταδιακά, προσπάθησε να σταματήσει αρκετές από τις επιδοτήσεις που αφορούσαν τους κλάδους του φυσικού αερίου και του πετρελαίου, δίνοντας, έτσι, την ευκαιρία στις κρατικές εταιρείες ενέργειας να προτείνουν πιο δελεαστικές συμφωνίες σε διεθνείς πετρελαϊκές εταιρείες για τους υδρογονάνθρακες που παρήγαγαν¹⁸.

Λίγο αργότερα, κατόρθωσε να αυξήσει έως και 50% την προσφερόμενη τιμή στις πετρελαϊκές εταιρείες για την παραγωγή του φυσικού αερίου τους. Την ίδια περίοδο, επετράπη στην British Petroleum να ξεκινήσει το σχέδιο ανάπτυξης West Nile Delta, κοντά στις μεσογειακές ακτές της Αιγύπτου, τονίζοντας πως το σχέδιο αυτό θα μπορούσε μελλοντικά να προσφέρει περίπου 15 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως ή διαφορετικά το 30% της ζήτησης της Αιγύπτου σε φυσικό αέριο.

Το 2015, όμως, έμελλε να αλλάξει τα δεδομένα της Ανατολικής Μεσογείου και να δημιουργήσει ερωτήματα αναφορικά με το εάν θεωρείται η Αίγυπτος πιθανός εξαγωγέας και κατά πόσο μετατρέπεται η χώρα στον νέο ενεργειακό κόμβο της περιοχής.

13 <https://www.energia.gr/article/80749/meiomenh-h-eghoria-paragogh-aerioy-ths-aigyptoy>

14 <https://energypress.gr/news/megalo-paihni-tis-energeias-stin-anatoliki-mesogeio>

15 Φίλης Κ., Κωνσταντακόπουλος Ι., Μαλανδράκη Ε., "Ο ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης", σ29

16 Φίλης Κ., Κωνσταντακόπουλος Ι., Μαλανδράκη Ε., "Ο ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης", σ29

17 <https://www.energia.gr/article/80749/meiomenh-h-eghoria-paragogh-aerioy-ths-aigyptoy>

18 <https://energypress.gr/news/megalo-paihni-tis-energeias-stin-anatoliki-mesogeio>

Η Ιταλική εταιρεία ENI ανακοίνωσε την ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου στο πεδίο Zohr, που από την πρώτη στιγμή φάνηκε ότι ήταν οι μεγαλύτερες του Λεβιάθαν, αφού οι εκτιμήσεις υπολογίζονταν στα 850 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα. Ήταν φυσικό επακόλουθο να ανατραπεί το παιχνίδι στην περιοχή και όλοι οι ενδιαφερόμενοι να αναθεωρήσουν. Για την αιγυπτιακή κυβέρνηση οι ανακαλύψεις αποτέλεσαν μια ευκαιρία για την ανόρθωση της οικονομίας, καθώς το να παρέχουν φθηνή σχετικά ενέργεια στους Αιγύπτιους, θα μπορούσε να επιφέρει σταθερότητα στο εσωτερικό και ικανοποίηση στο λαό. Οι ενδιαφερόμενες χώρες και κυρίως το Ισραήλ, η Κύπρος αλλά και η Τουρκία, φυσικά, ταρακουνήθηκαν και ξεκίνησαν έναν εκ νέου σχεδιασμό της στρατηγικής τους, αφού η Αίγυπτος δε θα είχε πλέον ανάγκη να εισάγει φυσικό αέριο. Ο Ισραηλινός Υπουργός Ενέργειας Yunal Steinitz, μάλιστα, προέβη σε δηλώσεις, αμέσως μετά την ανακοίνωση, όπου δεν έκρυψε τις ανησυχίες του. Βέβαια, πέρα από τις γειτονικές χώρες, ταρακουνήθηκε και η παγκόσμια κοινότητα, όπως ανέφερε ο CEO της ENI, Claudio Descalzi, και συγκεκριμένα όλοι οι διεθνείς κολοσσοί εξόρυξης ορυκτών πόρων για το ποια θα αναλάβει την ανακάλυψη των κοιτασμάτων φυσικού αερίου.

Ωστόσο, και η Αίγυπτος αιφνιδιάστηκε παρότι χάρηκε, καθώς δεν ήταν το διάστημα εκείνο επαρκώς προετοιμασμένη, ώστε να διαχειριστεί την όλη κατάσταση. Η ανετοιμότητα φάνηκε, διότι έως και το πέρας του 2015 δεν προέβη σε καμία εξαγγελία αναφορικά με το πόσο αποτελεσματικά και γρήγορα θα μπορούσε η όλη επιχείρηση να αποδώσει, πόσο δαπανηρό ήταν και πως θα διαχειρίζονταν το κόστος.

Όπως ήταν φυσικό, ο Πρόεδρος της Αιγύπτου προσπάθησε να βρει συμμάχους, ώστε να βελτιώσει τη ζωή των πολιτών. Την ίδια χρονιά, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στη Ρωσία, υπέγραψε μνημόνια συμφωνίας για την κατασκευή του ρωσικού αντιδραστήρα, με στόχο της ενίσχυση των σχέσεων του με τη Μόσχα.¹⁹

Επιπρόσθετα, στη Σύνοδο Κορυφής για τη βιώσιμη ενέργεια στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα το 2015 σε εξαγγελίες του ανέφερε πως πρωταρχικός στόχος της Κυβέρνησής του είναι οι μεταρρυθμίσεις στον ενεργειακό τομέα και η σωστή αξιοποίηση των αποθεμάτων με ενέργειες που θα επιφέρουν οικονομικά κέρδη και άνοδο του ΑΕΠ.²⁰ Ειδικότερα, τα άμεσα σχέδιά του συμπεριλαμβάνουν μέτρα για την αύξηση της παραγωγής τόσο για το πετρέλαιο, όσο και για το φυσικό αέριο, τη διαφοροποίηση του τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ώστε να συμπεριλάβει την τεχνολογία "καθαρού άνθρακα" και την πυρηνική ενέργεια, όπως και φυσικό αέριο και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για τη μετατόπιση της παραγωγής θερμικής ενέργειας από το πετρέλαιο καυσίμου. Όλα αυτά εντάσσονται σε ένα πενταετές πρόγραμμα μεταρρύθμισης των επιδοτήσεων των καυσίμων και της ηλεκτρικής ενέργειας που περιλάμβανε την επιτάχυνση της αποπληρωμής των δημόσιων χρεών προς τους διεθνείς ανάδοχους και τη βελτιστοποίηση της εκμετάλλευσης της γεωγραφικής θέσης της χώρας μεταξύ των παραγωγών πετρελαίου και των καταναλωτών, ιδίως μέσω ενός σχεδίου επέκτασης του καναλιού του Σουέζ και των συναφών αγωγών πετρελαίου²¹. Το συγκεκριμένο project τέθηκε σε λειτουργία στο τέλος του 2017 και φιλοδοξούσαν να αποδώσει την αμέσως επόμενη χρονιά. Φυσικά, εάν ικανοποιούνταν οι φιλοδοξίες τους, θα προέβιαν σε μεταρρυθμίσεις κυρίως στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης.

Το μέλλον παραμένει άγνωστο και καθόλου προβλέψιμο. Μια νέα ανακάλυψη μπορεί να μετατρέψει τα παγκόσμια δεδομένα. Φήμες υπάρχουν πολλές, ειδικά στο κομμάτι που θέλουν το πεδίο Nour να έχει μεγαλύτερα κοιτάσματα από το πεδίο του Zohr. Εάν όλα αυτά αποδειχθούν αληθή, τότε η Αίγυπτος θα πρέπει να χαράξει μια νέα ενεργειακή πολιτική, καθώς οι ποσότητες που θα καλείται να διαχειριστεί θα είναι πολύ μεγαλύτερες. Εάν η Αίγυπτος διαθέτει περισσότερη ποσότητα αερίου από αυτήν που οι τερματικοί μπορούν να αξιοποιήσουν, τότε οι εξελίξεις καθίστανται

19 <https://www.brookings.edu/opinions/egypts-new-gas-discovery-opportunities-and-challenges/>

20 <https://www.worldfutureenergysummit.com/welcome#/>

21 <https://blogs.platts.com/2015/01/21/egypt-Abdel-Fattah-El-Sisi-energy-policy/>

ασαφείς. Οι εναλλακτικές είναι δύο, είτε θα προχωρήσουν στην κατασκευή τρίτης μονάδας τερματικού, είτε το ενδιαφέρον θα στραφεί στην τουρκική πλευρά που φαίνεται να δελεάζεται από τυχόν κέρδη που θα επιφέρουν εξαγωγές μέσα από τα εδάφη της.

Ο Πρόεδρος επιδίωξε την επίτευξη της ενεργειακής ασφάλειας και επάρκειας, κάτι που χρειάζεται χρόνο για να πραγματοποιηθεί. Η ενεργειακή ασφάλεια είναι συνυφασμένη με την ενεργειακή ανεξαρτησία, την διαθεσιμότητα, την αξιοπιστία, την προσιτότητα και τη περιβαλλοντική βιωσιμότητα και οδηγεί στην ενεργειακή διπλωματία που επιτυγχάνεται μέσω της άσκησης σωστής ενεργειακής πολιτικής. Μέσα από αυτήν πραγματώνεται η διασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας της χώρας.

Η κυβέρνηση του Abdel-Fattah El-Sisi έλαβε, εξ αρχής, δράσεις για να γίνουν επενδύσεις με στόχο την ενίσχυση της οικονομίας, της κοινωνικής ζωής και της ασφάλειας. Ωστόσο, η υλοποίηση των δράσεων αυτών απαιτούσαν τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα, κάτι που η Αίγυπτος προέτρεψε να υλοποιηθεί. Επιπλέον, γείτονες χώρες, όπως η Σαουδική Αραβία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Κουβέιτ ανακοίνωσαν τη στήριξη που θα παρέχουν στην Αίγυπτο μέσω δισεκατομμυρίων δολαρίων άμεσης οικονομικής βοήθειας και μέσα από τις δωρεές καυσίμων. Η Αίγυπτος υλοποίησε τις δημόσιες σχέσεις κυρίως με τη Σαουδική Αραβία, καθώς της παρείχε υποστήριξη για την άνοδο του ριζοσπαστικού Ισλάμ. Ήδη, επομένως, οι δημόσιες σχέσεις του Sisi φάνηκαν να ανοίγουν νέους δρόμους συνεργασιών.

ΝΕΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ενέργεια στην Αίγυπτο καλείται να αντιμετωπίσει μια σειρά διαφορετικών προκλήσεων. Είναι στην κρίση της Κυβέρνησης να καταφέρει να ισορροπήσει την παραγωγή, την εγχώρια κατανάλωση και τις εξαγωγές, ώστε να επιτευχθεί μια αρμονία στο εσωτερικό. Η Αίγυπτος παραμένει η μεγαλύτερη χώρα παραγωγός πετρελαίου, εκτός των μελών του Οργανισμού Χωρών Εξαγωγής Πετρελαίου στην Αφρική και ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός φυσικού αερίου στην ήπειρο. Δύναται να διαδραματίσει ζωτικό ρόλο στις εξελίξεις της περιφερειακής και παγκόσμιας αγοράς ενέργειας. Το διάστημα της πρώτης επανάστασης του 2011 έως και το 2014, μπορεί να σημειώθηκε ύφεση σε όλους τους τομείς της πολιτικής διαχείρισης. Ωστόσο, στο τέλος του 2014, ξεκίνησε να σημειώνεται ανάπτυξη στην οικονομία και το σχέδιο για την επίτευξη σταθερότητας δεν έμοιαζε τόσο μακρινό. Η κυβέρνηση Abdel-Fattah El-Sisi θεώρησε τις επενδύσεις ως έναν μονόδρομο για την ανάπτυξη και την κοινωνική ευμάρεια στη χώρα.

Οι βασικοί πυλώνες που θα ωφελήσει η νέα ενεργειακή πολιτική είναι: (1) η ασφάλεια, ενισχύοντας, διαφοροποιώντας και βελτιώνοντας την ενεργειακή αποδοτικότητα, (2) η βιωσιμότητα, αντιμετωπίζοντας τη συσσώρευση του χρέους και τη σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων, (3) η διακυβέρνηση, βελτιώνοντας και εκσυγχρονίζοντας τον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου και ενθαρρύνοντας τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα.²²

Τα βασικότερα μέτρα αυτής της στρατηγικής στοχεύουν στην ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας, ενισχύοντας και βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση, στη βιωσιμότητα, μέσω διακανονισμών για την τακτοποίηση των συσσωρευμένων χρεών και μέσα από μια σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων με τον κατάλληλο, βέβαια, τρόπο, και τέλος στη σωστή διακυβέρνηση μέσα από τον εκσυγχρονισμό της άσκησης πολιτικής για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο και μέσα από την ενίσχυση και την ενθάρρυνση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα.

---

22 https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

Συνοπτικά, τα σταδιακά βήματα της ενεργειακής πολιτικής για την επίτευξη της ασφάλειας είναι τα εξής: η επιτάχυνση της ανάπτυξης πεδίου φυσικού αερίου, η ενθάρρυνση νέων εξερευνησεων, γεγονός που αποτυπώνεται στις 56 νέες παραχωρήσεις και συμφωνίες που συνήφθηκαν το 2014 και το 2015 και αφορούσαν επενδύσεις ύψους 12,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων, οι παραχωρήσεις για μη συμβατικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, οι συμβάσεις με διυλιστήρια και πετροχημικά έργα, οι συμβάσεις εισαγωγής Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου έως το 2020, οι πράγματα πέντε αποστολών Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου που υπεγράφησαν με την Αλγερία, η λειτουργία της μονάδας επαναεριοποίησης μέσα στο 2015 και τέλος η νέα νομοθεσία για την ηλεκτρική ενέργεια μέσω μέτρων ενεργειακής απόδοσης.

Για την επίτευξη του δεύτερου στόχου, της βιωσιμότητας, τα σημαντικότερα βήματα είναι οι καταβολές των καθυστερούμενων χρεών σε διεθνείς εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου, η επανεξέταση όλων των ενεργειακών επιδοτήσεων, η δημιουργία smart cards για τη χρήση κατά την κατανάλωση βενζίνης και πετρελαίου, ώστε να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων για τους τρόπους της κατανάλωσης, η αντιμετώπιση του αντίκτυπου που θα επιφέρει η κατάργηση των επιδοτήσεων μέσα από μέτρα, όπως η χρήση φυσικού αερίου από τις κατοικίες.

Τέλος, για την επίτευξη του στόχου της σωστής διακυβέρνησης, τα μέτρα προσβλέπουν σε μια εθνική ενεργειακή στρατηγική, σε ιδιωτικές επενδύσεις, σε μεταρρυθμίσεις στη χρήση του φυσικού αερίου και στην επέκταση των αρμοδιοτήτων του κράτους στον τομέα αυτό.²³

Η πολιτική στον τομέα των επιδοτήσεων και των επιχορηγήσεων έπρεπε να είναι αυστηρή, ώστε να επαναφέρουν στην κανονικότητα μια κατάσταση που είχε ξεφύγει. Τα ποσά με τα οποία η χώρα επιδοτούσε τα ορυκτά καύσιμα έφταναν τα 26 δισεκατομμύρια δολάρια, κάτι που δημιουργούσε πλήγμα στον προϋπολογισμό του δημοσίου.

Η απόφαση της χώρας να προβεί στην μείωση και τον περιορισμό των επιδοτήσεων, φιλοδοξούσαν να συμβάλει στην ανάπτυξη της οικονομίας και στην μείωση του οικονομικού ελλείμματος. Για την ακρίβεια, υπολόγιζαν την πτώση του ελλείμματος από 12,1% που σημείωσε το 2014 σε 7,3% το 2017. Πέρα, όμως, από το οικονομικό έλλειμμα, τα μέτρα στόχευαν στην μείωση και του εμπορικού ελλείμματος.

Επίσης, οι νέες πολιτικές του Υπουργείου Πετρελαίου αφορούσαν την ιδιωτικοποίηση πολλών κρατικών εταιρειών πετρελαίου, κάτι που επιθυμούσαν να οδηγήσει στην ολική αναδιάρθρωση του τρόπου λειτουργίας τους και στην εκ νέου εξέταση και διαχείριση των οικονομικών τους. Ο πρωτεύων στόχος της πολιτικής αυτής δεν είναι πέρα από το να χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους οι ίδιες οι εταιρείες, χωρίς να απαιτείται παρέμβαση και χρηματοδότηση από το δημόσιο.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ο ίδιος ο Υπουργός Ενέργειας της Αιγύπτου σε ανακοίνωσή του δήλωσε πως κυρίαρχος στόχος της ενεργειακής πολιτικής είναι η ανακάλυψη και η διαχείριση των μεγάλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην αιγυπτιακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η αξιοποίησή τους με τέτοιο τρόπο, που να διασφαλίζει την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των Αιγυπτίων και να καθιστά τις τιμές προσιτές για το λαό που ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας. Στη συνέχεια, στόχο αποτελεί και η διασφάλιση των ενεργειακών αποθεμάτων για τη μακροχρόνια κάλυψη των εγχώριων αναγκών κυρίως σε περιόδους κρίσεων και η δημιουργία εναλλακτικών οδών για την επίτευξη μια βιώσιμης και παράλληλα αειφόρου ανάπτυξης που να προάγει και την προστασία του περιβάλλοντος.²⁴

²³ https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

²⁴ <http://www.nib.gov.eg/PDF/%D8%A2%D9%81%D8%A7%D9%82%20%D8%A7%D9%84%D8%B7%D8%A7%D9%82%D8%A9%20%D9%81%D9%8A%20%D9%85%D8%B5%D8%B1.pdf>

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Το Αιγυπτιακό Υπουργείο Πετρελαίου, πρότεινε και εντέλει υλοποίησε τον διαχωρισμό των τμημάτων και των δραστηριοτήτων για την σωστή διαχείριση της ενέργειας. Ειδικότερα, πλέον αποτελείται από πέντε διαφορετικά τμήματα, την αιγυπτιακή στρατηγική εταιρεία πετρελαίου (EGPC), την αιγυπτιακή εταιρεία φυσικού αερίου (EGAS), την αιγυπτιακή πετροχημική εταιρεία (ECHEM), την Ganoub El-Wadi (GANOP) και την Αιγυπτιακή Αρχή Ορυκτών Πόρων (EMRA).²⁵ Η πρώτη (EGPC) είναι η εθνική εταιρεία πετρελαίου που αναλαμβάνει τη διαχείριση όλων των δραστηριοτήτων που αφορούν το πετρέλαιο, καθώς και όλες τις ενέργειες για την εξερεύνηση και την παραγωγή του. Η δεύτερη (EGAS), είναι η εθνική εταιρεία που αναλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν το φυσικό αέριο, όπως και την δρομολόγηση των εργασιών για την εξερεύνηση και την παραγωγή του.²⁶

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η Αιγυπτιακή Γενική Πετρελαϊκή Εταιρεία (EGPC) έθεσε ορισμένες προτεραιότητες, ώστε να επιτύχει μια ορθή διαχείριση των νέων κοιτασμάτων. Αυτές αφορούσαν κυρίως τον ενεργειακό ανεφοδιασμό, την τακτοποίηση του προηγούμενου χρέους, την εφαρμογή αλλαγών στις ενεργειακές επιδοτήσεις και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος άσκησης της πολιτικής. Επιπλέον, η δημιουργία ενός πρόσφορου περιβάλλοντος κατάλληλου για επενδύσεις θεωρήθηκε μια από τις άμεσες προτεραιότητες, αφού θα είχε σημασία τον Οκτώβριο του 2015 κατά τη διάρκεια του

25 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

26 https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Egypt/egypt.pdf

γύρου των αδειοδοτήσεων, όπου η Eni και η BP επωφελήθηκαν. Ωστόσο, ακολούθησε και δεύτερος γύρος την επόμενη χρονιά. Ο Ian O. Lesser, στέλεχος του τμήματος εξωτερικής πολιτικής ασφάλειας του Γερμανικού Ινστιτούτου Marshall των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής δήλωσε πως το μέλλον της Αιγύπτου είναι δυσοίωνα και φυσικά αυτό θα επηρεάσει τις κινήσεις των ξένων επενδυτών. Κάτι τέτοιο, φυσικά, δεν θα εμποδίσει τα έργα και τις εξορύξεις από το να προχωρήσουν, ωστόσο, όλα τα βήματα θα γίνουν διστακτικά.

Τα προβλήματα ασφάλειας της χώρας έχουν αρνητικό αντίκτυπο σε όλους τους τομείς. Οι βομβαρδισμοί, η απειλή της τρομοκρατία και οι εξεγέρσεις στο Σινά ήταν από τα βασικά μέληματα της Κυβέρνησης το διάστημα εκείνο, καθώς σε συνδυασμό με όλα τα κοινωνικά προβλήματα, όπως η αύξηση του πληθυσμού, θα οδηγούσαν αργά ή γρήγορα στην εισαγωγή ξένου πετρελαίου.

Αυτό δεν άργησε να γίνει απτή πραγματικότητα, διότι η μείωση της παραγωγής υδρογονανθράκων ήταν τραγική. Συγκεκριμένα, μειώθηκε κατά 4,5% το 2015, περίπου 4,4 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια τη μέρα. Το Αιγυπτιακό Υπουργείο Πετρελαίου υπολόγιζε πως η παραγωγή φυσικού αερίου θα έφτανε τα 5,4 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια ανά ημέρα, ενώ η κατανάλωση τα 5,57 το έτος 2015-2016. Βέβαια, για να εξισορροπηθεί η κατάσταση, η αιγυπτιακή κυβέρνηση προέβη στην αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου, στοχεύοντας στη μείωση της ολόενα αυξανόμενης εγχώριας κατανάλωσης. Ακόμη, αύξησε τη τιμή του φυσικού αερίου που θα έπρεπε να πληρώσει στην Eni και την Edison. Ήλπιζε πως με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάκαμψη της οικονομίας. Για τη δική της κατανάλωση, η Αίγυπτος διέθετε πολύ περισσότερα από 100 τρισεκατομμύριο κυβικά μέτρα αερίου, χωρίς το Zohr, μια ποσότητα αρκετή για τα επόμενα χρόνια. Με τα νέα έργα φιλοδοξούσε να αποκτή 50-60 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως μέχρι και το 2020. Ο στόχος της αντικατοπτρίζεται κυρίως στις συμβάσεις που υπέγραψε με διάρκεια 3-5 χρόνια. Τέλος, στόχευε στην εκμετάλλευση του ενδιαφέροντος που ήταν έντονο για έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, για ηλιακά και αιολικά, και για έργα μη συμβατικού αερίου, με σκοπό την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τη γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση.²⁷

ΑΙΓΥΠΤΟΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Η Αίγυπτος έχοντας μια τεράστια έκταση αγγίζοντας τόσο τη Βόρειο Αφρική, όσο και τη Μέση Ανατολή, αποτελεί μια εν δυνάμει χώρα εξαγωγέα που δύναται να αποκτήσει μια ισχυρή πολιτική θέση στην περιοχή, εάν καταφέρει να διαχειριστεί σωστά τις εκτενείς υποδομές φυσικού αερίου και τα νέα κοιτάσματα.

Ειδικότερα, η ανακάλυψη των κοιτασμάτων απέδειξε πως όποιες κι αν είναι οι διαφορές των κρατών, όταν υπάρχουν οικονομικά συμφέροντα, τότε η επίτευξη συμφωνιών καθίσταται ευκολότερη. Συγκεκριμένα, η Αίγυπτος και το Ισραήλ κατάφεραν να επιτύχουν μια συμφωνία μέσω ιδιωτικών εταιρειών. Ενέκριναν από κοινού ότι με το ξεκίνημα του 2019 και για το διάστημα των επόμενων 10 χρόνων θα παραδίδονταν 64 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα αξίας 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Παρότι, οι διπλωματικές σχέσεις Αιγύπτου και Ισραήλ συνεχίζουν να προκαλούν αντιδράσεις, ήταν μια έξυπνη διπλωματικά κίνηση της Αιγύπτου, καθώς με τη συμφωνία αυτή ήρθε ένα βήμα πιο κοντά στο να καταστεί ενεργειακός κόμβος.

Στην αναβάθμιση της θέσης της Αιγύπτου το ίδιο διάστημα συνέβαλε και η συμφωνία με την Κύπρο για τη δημιουργία του υποθαλάσσιου αγωγού που θα μεταφέρει κυπριακό φυσικό αέριο στην Αίγυπτο.

27 https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep03670.6.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3&fbclid=IwAR37DcetWWbXq3v1YGngPjP8-L0JSLdM6zC34IjsiuckmoAdYFN_CUdrMPI

Εκ πρώτης όψεως, η Αίγυπτος φάνηκε να δρα σωστά με γνώμονα το γενικό συμφέρον και παραβλέποντας τις όποιες διαμάχες. Εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία να κερδίσει μέσα από τη βιομηχανία του υγραερίου και αξιοποίησε σωστά τις περιορισμένες επιλογές που είχε αναφορικά με τις εξαγωγές. Τα σωστά αυτά διπλωματικά βήματα αύξησαν τις πιθανότητες της χώρας έναντι της Τουρκίας να αναδειχθεί περιφερειακός κόμβος²⁸.

ΔΙΑΜΕΤΑΚΟΜΙΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η χώρα λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης ήταν ανέκαθεν ένας πολλά υποσχόμενος κόμβος για τη διαμετακόμιση ενέργειας. Η Διώρυγα του Σουέζ συνέβαλε στην αναβάθμιση της στρατηγικής θέσης της χώρας στην περιοχή. Ειδικότερα, η σύνδεση που δημιουργείται ανάμεσα στη Μεσόγειο και την Ερυθρά Θάλασσα μέσω του καναλιού του Σουέζ έγινε η διαδρομή διέλευσης και διαμετακόμισης πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη Μέση Ανατολή στην Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική και από την Βόρειο Αφρική στην Ασία. Το 2012, το 7% των συνολικών θαλάσσιων διαμετακομίσεων πετρελαίου και το 13% των θαλάσσιων διαμετακομίσεων Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου διήλθαν από το κανάλι. Το 2014 η κυβέρνηση Sisi ανακοίνωσε διάφορα έργα για την επέκταση του καναλιού που θα συντελούσαν στον διπλασιασμό της χωρητικότητας του. Για την ακρίβεια, η δημιουργία ενός νέου λιμανιού με την ίδρυση ενός δεύτερου καναλιού, μήκους 72 χιλιομέτρων, παράλληλο του ήδη υπάρχοντος ήταν ο τρόπος για να λανσάρει η χώρα ένα καινούργιο διεθνές προφίλ.²⁹

SUMED PIPELINE (SUEZ-MEDITERRANEAN)

Η περιοχή της Μεσογείου έχοντας δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου που συνδέονται μεταξύ τους παρέχει τη δυνατότητα στις χώρες που την αποτελούν να συνδέονται ενεργειακά μεταξύ τους. Ακόμη και η Τουρκία που αποτελεί, όπως φαίνεται λύση ανάγκης για τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, συνδέεται με την Αίγυπτο μέσω του αραβικού αγωγού φυσικού αερίου.

Η Αίγυπτος κατάφερε να αποκτήσει σχέσεις ενεργειακού χαρακτήρα με τον αραβικό κόλπο, επιτρέποντας σε δεξαμενόπλοια να διακινούνται μέσα από τη Διώρυγα του Σουέζ. Ακόμη, η ύπαρξη του αγωγού SUMED (Suez – Mediterranean) που μετέφερε αργό πετρέλαιο από την περιοχή του Κόλπου σε ολόκληρη την Αίγυπτο συνέβαλε στο να γίνουν θερμές οι σχέσεις των χωρών.

Ο αγωγός SUMED ή διαφορετικά ο αγωγός μεταξύ της Μεσογείου και της Διώρυγας του Σουέζ, ξεκινά από το Ain Sukhna στο Σουέζ, περνά από την περιοχή Sidi Kerir της Αλεξάνδρειας και καταλήγει στη Μεσόγειο. Είναι ζωτικής σημασίας αγωγός μεταφοράς πετρελαίου από τις χώρες του Περσικού Κόλπου στις χώρες της Μεσογείου.

Οι συζητήσεις για τη δημιουργία του ξεκίνησαν περίπου το 1967, αμέσως μετά τον πόλεμο, και εν τέλει τέθηκε σε εφαρμογή το 1977, 10 χρόνια αργότερα και αφού μεσολάβησε ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ το 1973. Στην ίδρυση του συμμετείχαν η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ, το Άμπου Ντάμπι και το Κατάρ.

Πρόκειται για έναν αγωγό που συμφωνήθηκε εξ αρχής να μεταφέρει 40 εκατομμύρια τόνους ετησίως μέσω ενός αγωγού διαμέτρου 42 ιντσών σε πρώτο στάδιο, ενώ στη συνέχεια δημιουργήθηκε άλλος ένας δεύτερος αγωγός 42 ιντσών,

28 <https://worldenergynews.gr/index.php?id=26889>

29 https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

παράλληλος με τον πρώτο, που αύξησε τη χωρητικότητα σε 80 εκατομμύρια τόνους ετησίως.³⁰ Η τότε Αιγυπτιακή κυβέρνηση εκτιμούσε πως ήταν ένα έργο που θα μπορούσε να συνεισφέρει 120-150 εκατομμύρια ετησίως.

Το μήκος του φτάνει τα 320 χιλιόμετρα, ενώ ανήκει κατά 50% στην Αίγυπτο (EGPC), 15% στη Σαουδική Αραβία (Saudi Aramco), 15% στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (IPIC), 15% στο Κουβέιτ και 5% στο Κατάρ (QGPC).

EAST MED ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Ο East Med ή διαφορετικά ο αγωγός της Ανατολικής Μεσογείου είναι ένας χερσαίος και παράλληλα θαλάσσιος αγωγός που θα μεταφέρει φυσικό αέριο και θα συνδέει την Ανατολική Μεσόγειο και συγκεκριμένα το Ισραήλ και την Κύπρο με την Ελλάδα και την Ιταλία.

Είναι ένας αγωγός που θα φτάνει σε βάθος τα 3 χιλιόμετρα, το μήκος του υπολογίζεται στα 1900 χιλιόμετρα, ενώ η χωρητικότητά του θα φτάνει τα 10 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως. Το κόστος της κατασκευής εκτιμάται στα 7 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ ο εκτιμώμενος χρόνος κατασκευής φτάνει τα 7 χρόνια.

Πρόσφατα, στις 2 Ιανουαρίου 2020, υπεγράφη η συμφωνία για την κατασκευή του αγωγού παρουσία των πρωθυπουργών της Ελλάδας και του Ισραήλ, Κυριάκου Μητσοτάκη και Μπενιαμίν Νετανιάχου, και του Προέδρου της Κύπρου, Νίκου Αναστασιάδη, και των υπουργών Ενέργειας των τριών χωρών Κωστή Χατζηδάκη, Γιουβάλ Στάνιτς και Γιώργο Λακκοτρύπη.³¹

Σε ένα τόσο σημαντικό γεγονός, που φαίνεται να αναβαθμίζει την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η Αίγυπτος φαίνεται να απουσιάζει, χωρίς βέβαια κανείς να έχει αποκλείσει τη συμμετοχή της, αφού μόλις υπεγράφη η Συμφωνία, οι αρχηγοί των κρατών ανέφεραν πως είναι όλοι ευπρόσδεκτοι να μετέχουν με την προϋπόθεση να σέβονται τις διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου.

Πολλοί αναλυτές βιάστηκαν να μιλήσουν για σύγκρουση συμφερόντων, αλλά γρήγορα διαψεύστηκαν από πολλούς Αιγύπτιους αξιωματικούς οι οποίοι προέβησαν σε ανακοινώσεις στην αραβική αγγλόφωνη εφημερίδα Al Monitor, όπου ανέφεραν πως η κατασκευή του αγωγού, όχι μόνο δεν βάζει σε κίνδυνο τα συμφέροντα της Αιγύπτου, αλλά αποτελεί και μια εν δυνάμει ευκαιρία μελλοντικά. Ο Maher Aziz, μέλος του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ενέργειας, δήλωσε στην ίδια εφημερίδα πως ο EastMed δεν πρόκειται να έχει καμία αρνητική επίπτωση στην Αίγυπτο στον τομέα του εμπορίου και στην ανταλλαγή ενέργειας στην περιοχή. Η δήλωσή του ήταν η εξής: «Είναι φυσιολογικό ο αγωγός αερίου να εκτείνεται από τα ισραηλινά πεδία στην Κύπρο και από εκεί στην Ευρώπη. Δεν είναι απίθανο να επιτευχθεί συμφωνία κατά την επόμενη συνεδρίαση του Φόρουμ Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου (EMGF) για την επέκταση μιας άλλης γραμμής (αγωγού) από την Αίγυπτο που να συνδέεται με τον EastMed».³²

Παράλληλα, ο Ramadan Abul Ela, γνωστός επιστήμονας, καθηγητής μηχανικής πετρελαίου και αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου «Pharos» της Αλεξάνδρειας σε πρόσφατη συνέντευξή του έδωσε τη δική του εκτίμηση της κατάστασης. Ειδικότερα, ανέφερε πως η κατασκευή του EastMed είναι μια προσπάθεια να σταλθεί στην Αίγυπτο ένα μήνυμα ότι υπάρχει εναλλακτική λύση για την παροχή αερίου στην Ευρώπη, ώστε να τηρεί όλα όσα έχει συμφωνήσει για τη διέλευση φυσικού αερίου. Αν, ωστόσο, υποθέσουμε ότι ο αγωγός EastMed κατασκευάστηκε και λειτούργησε, αυτό δεν θα επηρέαζε την Αίγυπτο».³³

30 <https://www.nytimes.com/1973/12/12/archives/five-arab-states-agree-on-company-for-sumed-pipeline-five-arab.html>

31 <https://www.protothema.gr/politics/article/960949/deite-live-i-upografi-tis-sumfonias-gia-ton-eastmed/>

32 <https://energypress.gr/news/etoimi-i-aigyptos-na-anevei-sto-arma-toy-agogoy-east-med>

33 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/egypt-israel-greece-cyprus-east-med-pipeline-gas-deals-worry.ac.html>

Η Αίγυπτος ήδη έχει προβεί σε συμφωνία με την Κύπρο, συνεπώς δεν είναι εκτός παιχνιδιού. Ο πρώην Υπουργός Πετρελαίου της Αιγύπτου Οσάμα Καμάλ υποστήριξε πως ο EastMed δεν επηρεάζει τις Συμφωνίες της Αιγύπτου με την Κύπρο και το Ισραήλ και υπογράμμισε τη σημασία της Ανατολικής Μεσογείου για την Ευρώπη και την προσπάθειά της να απεξαρτηθεί ενεργειακά από την Ρωσία.³⁴

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Ο East Med Gas Forum είναι ένας νέος οργανισμός που δημιουργήθηκε στην αρχή του έτους με έδρα το Κάιρο και αφορά τη συνεργασία φυσικού αερίου των χωρών της Μεσογείου. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Γαλλία φαίνεται να στηρίζουν τη νέα αυτή συμμαχία. Οι χώρες που τον απαρτίζουν είναι η Αίγυπτος, η Ελλάδα, η Κύπρος, το Ισραήλ, η Ιταλία, η Ιορδανία και η Παλαιστινιακή Αρχή. Θα λέγαμε πως η κοινή πορεία των χωρών στα πλαίσια του οργανισμού φανερώνει μια πιθανή μελλοντική συμμετοχή της Αιγύπτου στον EastMed³⁵.

Ειδικότερα, ο νέος αυτός οργανισμός έθεσε μια βασική προϋπόθεση για τη συμμετοχή οποιασδήποτε χώρας. Οι μετέχουσες χώρες πρέπει να έχουν ως βασικό μέλημα την εκμετάλλευση ως καταλύτη για την ειρήνη και τη συνεργασία και όχι ως αφορμή για συγκρούσεις σε μια ήδη ταραγμένη περιοχή. Η ρήτρα αυτή, ωστόσο, φαίνεται να αποκλείει μια μεσοπρόθεσμη συμμετοχή της τουρκικής πλευράς, καθώς βασικό στοιχείο κάθε χώρας-μέλους είναι ο σεβασμός και η τήρηση του Διεθνούς Δικαίου. Προφανέστατα, η στάση της Τουρκίας με τις παράνομες ενέργειές της στην Κυπριακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, καθώς και η υπογραφή του Συμφώνου με τη Λιβύη, μαρτυρά τη μη πρόθεσή της να συμμετάσχει.³⁶

ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, ΕΛΛΑΔΑΣ, ΚΥΠΡΟΥ

Τον περασμένο Οκτώβριο, πραγματοποιήθηκε στο Κάιρο η έβδομη τριμερής Σύνοδος Κορυφής της Αιγύπτου, της Ελλάδας και της Κύπρου με την παρουσία των Προέδρων των χωρών, του Abdel Fatah el Sisi, του Κυριάκου Μητσοτάκη και του Νίκου Αναστασιάδη, αντίστοιχα. Αξίζει να αναφερθεί πως, ενώ η Σύνοδος λαμβάνει χώρα για έβδομη φορά, ήταν η πρώτη φορά που παρέστη ο πρωθυπουργός της Ελλάδος, επιβεβαιώνοντας πως σταδιακά εδραιώνεται η ιδέα της περιφερειακής συνεργασίας με όραμα την επίτευξη της ειρήνης, της ασφάλειας και την ευημερίας στην Μεσόγειο.

Κατά τη διάρκεια της Συνόδου, οι δυο χώρες, η Αίγυπτος και η Κύπρος, προχώρησαν στην υπογραφή συμφωνίας με πρωταρχικό στόχο την αποτροπή διπλής φορολογίας, που φανερώνει την επιθυμία των τριών Κυβερνήσεων, καθώς και του επιχειρηματικού κόσμου, να ενδυναμώσουν και να ενισχύσουν κάθε είδους οικονομική, εμπορική και επενδυτική σχέση, και στη συνέχεια να υπογράψουν Μνημόνιο Συνεργασίας των Οργανισμών Προώθησης Επενδύσεων της Αιγύπτου και της Ελλάδας και του Οργανισμού Ερευνών της Παραγωγής της Γεωργίας στο Νείλο.³⁷

34 <https://www.sigmalive.com/news/energia/607474/etoimi-i-aigyptos-na-anevei-sto-arma-tou-agogou-east-med>

35 <https://www.neweurope.eu/article/east-med-gas-forum-makes-cairo-hq/>

36 <https://www.kathimerini.gr/1060643/article/oikonomia/epixeirhseis/energeiakh-symmaxia-sth-na-mesogeio>

37 <https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE>

Αμέσως μετά την Συνδιάσκεψη, ο Πρόεδρος της Αιγύπτου, Abdel Fatal el Sisi, δήλωσε πως πέρα από τα ενεργειακά ζητήματα, συζητήθηκε η κατάσταση στη Μέση Ανατολή και πως αυτή διαμορφώνεται και επιδεινώνεται μέσα από επιτόλαιες μονομερείς ενέργειες που σκοπεύουν στη διατάραξη της σταθερότητας και στη καταστροφή της αρμονικής συμβίωσης των χωρών της περιοχής. Επιπρόσθετα, τόνισε πως ζητήματα σταθερότητας και ασφάλειας αποτελούν -αν μη τι άλλο- στρατηγική προτεραιότητα και θα υπάρξει από κοινού σύμπραξη για την διευθέτηση των ζητημάτων, καθώς μια σταθερή κατάσταση στην περιοχή θα επιφέρει και σε επίπεδο συνεργασίας. Τέλος, στην δήλωσή του ανέφερε και το Κυπριακό ζήτημα. Εξέφρασε ανοιχτά, χωρίς υπαινιγμούς, πως η Αίγυπτος βρίσκεται στο πλευρό της Κύπρου και πως πρόκειται να στηρίξει με οποιοδήποτε μέσο την Κυπριακή Κυβέρνηση σε κάθε της ενέργεια που αποσκοπεί στην ειρηνική επίλυση του ζητήματος.

Κλείνοντας τη δήλωσή του, ανέφερε πως οι τρεις χώρες υιοθέτησαν την "Διακήρυξη του Καΐρου" που θα αποτελεί γνώμονα για τις επόμενες ενέργειές τους, ενώ παράλληλα τόνισε την πρωτοβουλία που πρόκειται να αναλάβει ο ιδιωτικός τομέας στο κομμάτι των επενδύσεων με την Υπογραφή του Εκτελεστικού Προγράμματος για την εφαρμογή του Μνημονίου μεταξύ των Οργανισμών Προώθησης Επενδύσεων των τριών χωρών.

Έπειτα σε κοινή τους δήλωση, και οι τρεις Πρόεδροι, επεσήμαναν την επιτυχή επέκταση της τριμερούς συνεργασίας σε τομείς όπως η άμυνα, η ασφάλεια, η ενέργεια, ο τουρισμός, η διασπορά-μετανάστευση και η προστασία του περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τα ενεργειακά ζητήματα που αποτελούν τον βασικότερο πυλώνα της τριμερούς συνεργασίας, επιβεβαιώθηκε η βαθιά επιθυμία να προωθηθεί η συνεργασία μέσα από νέες πρωτοπόρες συμφωνίες για την εκμετάλλευση και τη μεταφορά του φυσικού αερίου. Η δημιουργία του East Mediterranean Gas Forum και η υπογραφή της συμφωνίας της Αιγυπτιακής Αρχής Ηλεκτρισμού και του Euro Africa Interconnector σηματοδοτούν την έναρξη μιας περιφερειακής συνεργασίας με όραμα.³⁸

Στη συνέχεια της συνεργασίας τους, εντάσσεται η συνάντηση στις 27 Σεπτεμβρίου του 2019, που πραγματοποιήθηκε στη Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη, με παρουσία του Υπουργού Εξωτερικών της Κύπρου, κ. Χριστοδουλίδη, του Υπουργού Εξωτερικών της Αιγύπτου, κ. Shoukry, καθώς και του Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος, κ. Δένδια, στο πλαίσιο μιας τριμερούς συνεργασίας ιδιαίτερα σημαντικής για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.³⁹ Λίγο αργότερα, η Αίγυπτος φάνηκε να κατέχει μια ιδιαίτερη θέση για την ασφάλεια της Κύπρου, θεωρώντας πως θα μπορούσε να στηρίξει την εθνική της κυριαρχία. Η Κύπρος στην προσπάθειά της να αποφύγει οποιαδήποτε συνεργασία με την Τουρκία στράφηκε προς την Αίγυπτο θεωρώντας που θα μπορούσε να συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση της ασφάλειας της και της ενεργειακής σταθερότητας της. Άλλωστε, για τη

[%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](#)

38 <https://presidency.gov.cy/international-presence/2019/10/08/%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%AC%CE%B9%CF%81%CE%BF-%CE%B7-%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AE%CF%82-%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CF%85%CF%86%CE%AE%CF%82-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85-%E2%80%93-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82-%E2%80%93-%CE%B1%CE%B9%CE%B3%CF%8D%CF%80%CF%84%CE%BF%CF%85/>

39 <https://www.mfa.gr/missionsabroad/el/un/news/delose-upourgou-exoterikon-dendia-meta-to-peras-tes-trimerous-sunanteses-upourgon-exoterikon-ellados-kuprou-aiguptou-nea-uorke-27092019.html>

διαμόρφωση της Κυπριακής πολιτικής προτεραιότητα έχει η διασφάλιση της σταθερότητας και της ασφάλειας και όχι ο οποιασδήποτε μορφής πλουτισμός.⁴⁰

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΤΗΣ ΤΡΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΟΡΥΦΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΟ 2016

Στις 11 Οκτωβρίου του 2016, κατά τη διάρκεια της τριμερούς συνάντησης της Αιγύπτου, της Κύπρου και της Ελλάδας στο Κάιρο, ο πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αλέξης Τσίπρας, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου, Νίκος Αναστασιάδης, και ο πρόεδρος της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, Abdel Fatah el Sisi, απέκτησαν μια κοινή οπτική στον τομέα της συνεργασίας μεταξύ τους, ώστε να προάγουν μια τριμερή εταιρική σχέση και να δουλέψουν από κοινού για την ενίσχυση της ειρήνης, της σταθερότητας, της ασφάλειας και της ευημερίας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.⁴¹

Με γνώμονα την κατάσταση που επικρατούσε το διάστημα εκείνο στην περιοχή αποφάσισαν πως είναι ζωτικής σημασίας η υιοθέτηση μιας κοινής γραμμής πλεύσης. Είναι απαραίτητο οι χώρες να μοιραστούν κοινές αξίες και συμφέροντα με αποτέλεσμα να ενεργούν από κοινού για την άσκηση και τον συντονισμό των πολιτικών αποφάσεων και ενεργειών.

Με όλες αυτές τις αποφάσεις, έφτασε στο τέλος του ο τέταρτος κύκλος της στρατηγικής σημασίας της τριμερούς Συνόδου Κορυφής μεταξύ Κύπρου, Αιγύπτου και Ελλάδος. Ολοκληρώθηκε στο Κάιρο με την διακήρυξη, κατά την οποία οι χώρες αποφάσισαν να μεριμνήσουν για τομείς, όπως η ενέργεια, οι θαλάσσιες μεταφορές, ο τουρισμός και η γεωργία. Μάλιστα, τόνισαν πως η επίτευξη και η υλοποίηση του οράματος είναι μια δύσκολη αποστολή, που δεν είναι, ωστόσο, ακατόρθωτη. Απαιτείται χρόνος, υπομονή, κοινές αποφάσεις και πρωτοβουλίες, μα κυρίως απαιτείται σεβασμός. Σεβασμός στο Διεθνές Δίκαιο, στις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, στη δέσμευση για φιλικές σχέσεις, σεβασμός στη διεθνή ειρήνη και την ασφάλεια, σεβασμός στην κυριαρχία, στην ανεξαρτησία και στην εδαφική ακεραιότητα των κρατών.⁴²

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Τόσο η Ευρώπη, όσο και η Αίγυπτος, παρά τις διαφορές τους στον τρόπο άσκησης της πολιτικής τους, φαίνεται να αντιλαμβάνονται το κοινό όφελος που μπορεί να προκύψει από τις μεταξύ τους συμφωνίες. Μια στενή σχέση και φιλική συνεργασία, μια partnership, θα μπορούσε να επιφέρει ειρήνη και σταθερότητα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και στην Ευρώπη, επίσης. Οι σύγχρονες προκλήσεις είναι κοινές, και δεν είναι άλλες πέρα από την τρομοκρατία, τον εξτρεμισμό στις ιδεολογίες, τα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ευρώπη, τη βιωσιμότητα και την οικονομική ανάπτυξη. Οι αρχηγοί των κρατών και των κυβερνήσεων εξέφρασαν την επιθυμία τους να εργαστούν από κοινού στα πλαίσια μιας ευρω-αιγυπτιακής συνεργασίας που θα έχει σαν θεμέλιο τον αμοιβαίο σεβασμό.

40 <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/794580/analysis-i-energiaki-kyriarchia-tis-aigptoy-kai-i-kypros>

41 <https://www.mfa.gr/epikairota/eidiseis-anakoinoseis/diakeruxe-tou-kairou-tes-trimerous-sunodou-koruphes-aiguptou-ellados-kai-kyprou-kairo-08112014.html>

42 <https://www.news247.gr/politiki/i-diakiryxi-toy-kairoy.6462271.html>

Πρωταρχικός στόχος είναι ο περιορισμός της παράνομης μετανάστευσης και στη συνέχεια η δημιουργία ενός αναπτυξιακού πλάνου επενδύσεων με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας. Η ευημερία στον κοινωνικό και τον οικονομικό τομέα θα έχει ως απόρροια τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και νέων ευκαιριών.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Τον Οκτώβριο του 2016 πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο για πρώτη φορά η "Διάσκεψη της Ρόδου για τη Σταθερότητα και την Ασφάλεια" με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας σε ζητήματα ασφάλειας και σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Παρείχε την ευκαιρία στους Υπουργούς Εξωτερικών και στους Υψηλούς Αξιωματούχους της Αιγύπτου, της Αλβανίας, της Βουλγαρίας, της Ελλάδας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, της Ιταλίας, της Κύπρου, του Λιβάνου, της Λιβύης, της Σλοβακίας και της Τυνησίας, να μοιραστούν τις απόψεις τους για τα ζητήματα που πλήττουν την Ανατολική Μεσόγειο.⁴³

Στη διάσκεψη υπογραμμίστηκε η σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος και η επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπίσουν την ρύπανση που μπορεί να προκληθεί από την εξόρυξη υδρογονανθράκων. Ακόμη, συζητήθηκε η αναγκαιότητα της απορρύπανσης της Μεσογείου και το πως θα ωφελήσει την κλιματική αλλαγή. Επίσης, έγινε αναφορά στην εφαρμογή πολιτικών που προάγουν την μπλε και την πράσινη οικονομία και το γεγονός ότι μπορούν να επιφέρουν μια βιώσιμη κατάσταση με στοιχεία ανάπτυξης.

Η θάλασσα ως προνομιακό πεδίο

Οι μεταφορές μέσα από τη θάλασσα είναι ένα κομμάτι ιδιαίτερα κρίσιμης σημασίας τόσο για την Ευρώπη όσο και για την Ανατολική Μεσόγειο. Αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της μεταξύ τους συνεργασίας, κυρίως, εάν αντιληφθούμε τη γεωστρατηγική θέση της περιοχής. Η κοινή δήλωσή τους αναφέρει την πρόθεσή τους για συνεργασία στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και της λιμενικής ενίσχυσης και ανάπτυξης.

Η ενέργεια

Οι χώρες θέλησαν να ενισχυθεί το μέγιστο δυνατό το ενεργειακό κομμάτι μέσα από συχνές συνδιασκέψεις των Υπουργών Ενέργειας, όπως και όλων των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό τομέα.

Για τη συμφωνία αυτή, έναυσμα αποτέλεσαν οι κοινές προκλήσεις και οι κοινοί κίνδυνοι που ελλοχεύουν, όπως η διαφοροποίηση των ενεργειακών πόρων και των οδών, η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και η ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη νέων ενεργειακών υποδομών. Η ανάγκη για σύμπραξη για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τους υδρογονάνθρακες κατέστη απαραίτητη.

Οι κυβερνήσεις προέβλεψαν μια σειρά αλληπάληλων συμφωνιών για την κοινή εκμετάλλευση και τη μεταφορά του φυσικού αερίου, με σκοπό να δημιουργηθεί ένα είδος περιφερειακής σταθερότητας και ευημερίας μέσω της ανακάλυψης υδρογονανθράκων. Βέβαια, κάθε είδος συμφωνίας θα έπρεπε να στηρίζεται στις αρχές του διεθνούς δικαίου, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) και της οριοθέτησης των κοινών θαλάσσιων συνόρων τους.

Ανησυχία για την κλιμακούμενη βία

43 <https://government.gov.gr/li-diaskepsi-tis-rodou-gia-tin-asfalia-ke-ti-statherotita-rodos/>

Επιπρόσθετα, με γνώμονα την επίτευξη ειρήνης στην περιοχή αναφέρθηκαν και στην κλιμάκωση της βίας στη Συρία καλώντας όλα τα αντιμαχόμενα μέρη να παύσουν τις εχθροπραξίες. Μια ταραχώδης κατάσταση στην περιοχή επηρεάζει όλους τους τομείς, ακόμη και αυτόν της ενέργειας. Ζήτησαν την εφαρμογή της συμφωνίας της 9ης Σεπτεμβρίου του 2016 των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και της Ρωσικής Ομοσπονδίας, όπως και την συνεχή στήριξη των προσπαθειών του ειδικού απεσταλμένου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, Steaffan de Mistura, ώστε να πυροδοτηθούν οι διαπραγματεύσεις για την παύση της εμπόλεμης κατάστασης, μέσω μιας πολιτικής μετάβασης με βάση το ψήφισμα του Συμβουλίου ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2254 (2015) και το ανακοινωθέν της Γενεύης του 2012.

Υπέρ των παρεμβάσεων του ΟΗΕ

Αναφορικά με τη Λιβύη, οι τρεις αρχηγοί υποστήριξαν τις προσπάθειες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και του γενικού του γραμματέα Martin Kobler να δοθεί μια πολιτική λύση και να εφαρμοστεί η Λιβυκή Πολιτική Συμφωνία της Skhirat⁴⁴.

Επαίνεσαν την Αίγυπτο για τις συνεχείς προσπάθειες, ώστε να επιλυθούν κάθε είδους διαφωνίες και να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη ανάμεσα σε όσους συμμετείχαν στην εφαρμογή της Πολιτικής Συμφωνίας (LPA) της Skhirat.

Δίκαιη λύση για το Παλαιστινιακό

Στη διακήρυξη έγινε αναφορά και στο Παλαιστινιακό ζήτημα, όπου συζητήθηκε η εφαρμογή των ψηφισμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, με στόχο την ίδρυση ενός παλαιστινιακού κράτους με πρωτεύουσα την Ανατολική Ιερουσαλήμ. Υπογράμμισαν όλες τις ανησυχίες και τους φόβους που επικρατούν, ενώ επαίνεσαν τη στάση της Αιγύπτου και του συνόλου των περιφερειακών και διεθνών δρώντων. Η υλοποίηση του οράματος μιας ευρωμεσογειακής συνεργασίας θα είχε θετικό αντίκτυπο και επί του ζητήματος αυτού, ενώ η αναβάθμιση της ισχύος της περιοχής θα ήταν δεδομένη.

Η ΕΥΝΟΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Μια έρευνα του Business Monitor International το 2015, προέβλεψε πως εάν η κυβέρνηση καταφέρει να προγραμματίσει εκ νέου τις αποπληρωμές στις εταιρείες πετρελαίων, η πολιτική σταθερότητα θα επανέλθει και το επενδυτικό κλίμα στην Αίγυπτο θα βελτιωθεί.

Όντως, λίγο αργότερα η έρευνα επαληθεύτηκε και η πολιτική ασφάλεια επανήλθε μετά από την ταραχώδη τρικυμία που δημιούργησε η Αραβική Άνοιξη το 2011. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία της έρευνας έδειχναν αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης 3% το 2014-2015 και 3,8% το 2015-2016. Ο ίδιος ο Abdel-Fattah El-Sisi είχε εγγυηθεί για 'αυτό στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όπου η τότε επικεφαλής Κριστίν Λαγκάρντ τον επαίνεσε για όλες τις μεταρρυθμίσεις στις ενεργειακές επιδοτήσεις.⁴⁵ Ο Abdel Fattah El Sisi, βλέποντας τη στήριξη της Λαγκάρτ, εφάρμοσε νέες μεταρρυθμίσεις

44 https://www.google.com/search?q=Skhirat+%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%B1&sxsrf=ALeKk02Wr8ZX0FgFNcZ3ILZimfDRjHXVQw:1588083077431&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=LutptmzZBPoufM%253A%252CRcAt8hC8n3vm9M%252C%252Fg%252F11bzn6rgz5&vet=1&usg=AI4_-kR-mms-Up2bcSMrB59IzHtr_cIQNA&sa=X&ved=2ahUKEwjVztC9povpAhVIKewKHaLOAyQQ_B0wCnoECAsQAw#imgrc=LutptmzZBPoufM

45 <https://www.egyptindependent.com/imf-s-lagarde-right-policies-key-meet-egypt-s-economic-goals-and-reforms/>

στους νόμους για τις επενδύσεις και τις δημόσιες υπηρεσίες, στοχεύοντας στη ρύθμιση και τη βελτίωση του τρόπου που θα γίνονταν πλέον οι επενδύσεις στην Αίγυπτο.⁴⁶

Λίγο αργότερα, ακολούθησε το Οικονομικό Αναπτυξιακό Συνέδριο στις 13-15 Μαρτίου 2015 στο Sharm al Sheikh της Αιγύπτου.⁴⁷ Εκεί ο Πρόεδρος της χώρας έδωσε μεγάλες υποσχέσεις και πολλά κίνητρα για να προσελκύσει το ενδιαφέρον των επενδυτών. Οι παρευρισκόμενοι ξεπέρασαν τις 2000. Ο Πρόεδρος προέβη στην ανακοίνωση πως η χώρα ετοιμάζεται να ιδρύσει μια νέα πρωτεύουσα, κάτι που ενθουσίασε τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Από την πρώτη στιγμή το Κουβέιτ, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους, με την υπόσχεση να διαθέσουν 4 δισεκατομμύρια δολάρια έκαστο. Το Ομάν θα διαθέτει 500 εκατομμύρια δολάρια, ενώ οι Όμιλοι BG και BP υποσχέθηκαν να διαθέσουν 4 δισεκατομμύρια και 12 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα σε διάστημα μόλις δύο χρόνων.⁴⁸

Άλλα έργα στα οποία αναφέρθηκε ο Πρόεδρος της χώρας ήταν το έργο αποκατάστασης της γης, η εκσκαφή του νέου καναλιού της διώρυγας του Σουέζ, το νέο έργο Ανάπτυξης των Περιοχών του καναλιού του Σουέζ, το έργο Golden Triangle, οι νέοι αερολιμένες, οι καινούργιοι δρόμοι, η διαχείριση των αποβλήτων, οι εξορύξεις και ο τουρισμός.⁴⁹ Υπήρξε, επιπλέον, ένα στρατηγικό πλάνο για την λειτουργία εκ νέου της εξόρυξης των ανθρακωρύχων, καθώς και για την γεφύρωση του χάσματος μεταξύ προσφοράς και ζήτησης τα επόμενα πέντε χρόνια.

Μια πρόκληση με την οποία ήρθε αντιμέτωπος ο Πρόεδρος Sisi, αμέσως μετά την ανάληψη εξουσίας, ήταν οι διαρκείς διακοπές ρεύματος που ταλάνιζαν την αιγυπτιακή κοινωνία, όπως προαναφέρθηκε. Γνωρίζοντας τις δυσμενείς συνθήκες τις οποίες έπρεπε η χώρα να αντιμετωπίσει και όλους τους συμβιβασμούς που θα έπρεπε να κάνει σε ενεργειακό επίπεδο, το 2018 η κυβέρνηση του Abdel Fattah El Sisi προέβη στην υπογραφή συμφωνίας αξίας 352 εκατομμυρίων δολαρίων με την Siemens AG και τη Siemens Technology, με την οποία έβαλε στο παιχνίδι τη Γερμανία. Με τη σύμβαση αυτή ανέθεσε στη Γερμανία τη διοίκηση των τριών γιγαντιαίων ηλεκτροπαραγωγικών εργοστασίων τα οποία ξεκίνησαν να οικοδομούνται το 2015 και ανεγέρθηκαν με σκοπό να καλυφθούν οι ανάγκες της χώρας και κυρίως η ηλεκτροδότηση. Τα εργοστάσια εγκαινιάστηκαν τον Ιούλιο του 2018 και καθένα απ' αυτά δύναται πλέον να παράγει 4,8 gigabat.

Στρατηγική συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αιγύπτου στον τομέα της ενέργειας

Τον Απρίλιο του 2018 υπεγράφη μνημόνιο στρατηγικής συνεργασίας ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Αίγυπτο για το διάστημα της τετραετίας 2018-2022. Το μνημόνιο υπεγράφη κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του τέως κοινοτικού Επιτρόπου, αρμόδιου για θέματα ενέργειας και κλίματος, κ. Canete στην Αίγυπτο. Στη δήλωσή του, αμέσως μετά την υπογραφή, ανέφερε πως η Αίγυπτος διαθέτει εξαιρετικές δυνατότητες για να καταστεί παγκόσμιας εμβέλειας ενεργειακός κόμβος, ενώ, παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι έτοιμη να συνδράμει την Αίγυπτο για την επίτευξη του στόχου αυτού, μέσω της παροχής κατάλληλης και εξελιγμένης τεχνογνωσίας, οικονομικής και τεχνικής βοήθειας, αλλά και μέσα από την κινητοποίηση διεθνών χρηματοδοτικών πόρων. Επιπρόσθετα, τόνισε πως στην Αίγυπτο έχουν πραγματοποιηθεί πολύ φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις στον ενεργειακό κλάδο, αλλά σίγουρα απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες και μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη της ανάπτυξης στην οικονομία, για το άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας και, τέλος,

46 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/162/125107/Business/EEDC-/Egypt%E2%80%99s-president-ratifies-investment-and-civil-se.aspx>

47 <https://www.aljazeera.com/news/2015/03/analysis-investment-solve-egypt-economic-woes-150312075338221.html>

48 <https://af.reuters.com/article/egyptNews/idAFL6N0WG0BF20150314>

49 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/125148/Egypt/Politics-/Egypt-Sisi-promises-appealing-investor-climate-at.aspx>

για την ανάδειξη της χώρας σε πρωτοπόρο ανάμεσα στις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου στον τομέα της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας.⁵⁰

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2019 έδωσε τη δική της εκτίμηση για τα κοινοτικά κονδύλια και το ποσό των επιχορηγήσεων που διατέθηκαν για όλα τα τρέχοντα ενεργειακά προγράμματα έφτανε τα 300 εκατομμύρια ευρώ. Τα κεφάλαια που δόθηκαν ως δάνεια και με ευνοϊκούς όρους από ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς οργανισμούς ξεπερνούν το 1 δισεκατομμύριο ευρώ. Η όλη προσπάθεια που καταβάλει η Ευρώπη, με σκοπό να ενισχύσει την Αίγυπτο, αντικατοπτρίζει την ανάγκη της να απεξαρτηθεί ενεργειακά από τη Ρωσία.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Τον Σεπτέμβριο του 2019, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Αμερικανού Υφυπουργού Ενέργειας κ. Brouillette στο Κάιρο, ανακοινώθηκε η έναρξη του στρατηγικού ενεργειακού διαλόγου μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και Αιγύπτου. Σύμφωνα με τον Αμερικανό Υφυπουργό, ο διμερής διάλογος είναι η συνέχεια του μνημονίου συνεργασίας που υπεγράφη τον Ιούλιο του 2019, κατά την επίσκεψη του Αμερικανού Υπουργού Ενέργειας, κ. Perry στην συνδιάσκεψη του East Mediterranean Gas Forum στο Κάιρο. Τόσο το μνημόνιο, όσο και ο νέος διάλογος, εστιάζουν στην ανάπτυξη του τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στην Αίγυπτο, όπως και στην συνεργασία στον τομέα των τεχνολογιών για την παραγωγή, την εξοικονόμηση και την αξιοποίηση της ηλεκτρικής ενέργειας. Ο Αμερικανός Υφυπουργός δήλωσε, αμέσως μετά την ανακοίνωση της έναρξης του διαλόγου, πως οι δύο χώρες επιθυμούν να ενισχυθεί η συνεργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, όπως είναι η ενδυνάμωση του διμερούς εμπορίου ενεργειακών προϊόντων, η ενίσχυση της τεχνολογίας, η προώθηση τεχνολογιών καθαρού άνθρακα για την παραγωγή ενέργειας, η ενεργειακή αποδοτικότητα και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και η προώθηση τεχνολογιών πράσινων κτιρίων και έξυπνων δικτύων.⁵¹

Τέλος, ξεκαθάρισε πως η Αμερική στέκεται στο πλάι της Αιγύπτου και της παρέχει στήριξη τόσο στον τομέα της ίδρυσης του East Mediterranean Gas Forum (EMGF), όσο και στην προσπάθεια που καταβάλλεται, με σκοπό να αναδειχθεί η Αίγυπτος σε περιφερειακό κόμβο για το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ-ΙΣΡΑΗΛ-ΙΣΡΑΗΛ

Η Αίγυπτος έλαβε μέτρα και πολιτικές ώστε να οδηγήσει στην αναγέννηση της αγοράς, κυρίως μέσω της επίτευξης συμφωνιών που αφορούσαν κατά κύριο λόγο την εισαγωγή φυσικού αερίου από τρίτες χώρες. Τον Φεβρουάριο του 2018, το Ισραήλ και η Αίγυπτος προέβησαν στην ανακοίνωση της υπογραφής συμβολαίου ύψους 15 δισεκατομμυρίων

50 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

51 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

δολαρίων, το οποίο δέσμευε το Ισραήλ για το διάστημα μιας δεκαετίας να εξάγει 64 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου στην Αίγυπτο.

Η σύμβαση υπεγράφη από τις ισραηλινές εταιρείες του Tamar και του Leviathan, την East Mediterranean Gas και την Israel's Europe Asia Pipeline Co., την Αιγυπτιακή Εταιρεία Dolphinus Holding και ουσιαστικά προέβλεπε την ένωση του ισραηλινού αγωγού με τον αιγυπτιακό. Το γεγονός πως η Αίγυπτος υπέγραψε μια τέτοια συμφωνία με το Ισραήλ αντικατοπτρίζει τις αδυναμίες της, αλλά και τους στόχους της. Καταρχάς, η Αίγυπτος αδυνατούσε να επιστρέψει 1,76 δισεκατομμύρια δολάρια που της είχαν δοθεί από την Israel Electric Corporation (IEC) το 2015.

Η Κύπρος ήταν από τις χώρες που επιθυμούσαν όσο τίποτα την πραγμάτωση της Συμφωνίας, καθώς φιλοδοξούσε να επωφεληθεί από οποιαδήποτε εν δυνάμει συνεργασία μεταφοράς κυπριακού υγραερίου προς την Αίγυπτο, μέσω των δύο μονάδων LNG της χώρας, τον Δαμμιέτη και τον Idku, ώστε να εξαχθούν στην Ευρώπη, όχι με οικονομικούς, αλλά με πολιτικούς περιορισμούς και όρους. Μια συνεργασία στρατηγικής μορφής με την Αίγυπτο θα μπορούσε, όχι μόνο να καταστείλει και να περιορίσει την Άγκυρα, αλλά να ενδυναμώσει την χώρα στον τομέα της ενέργειας.

Ωστόσο, η πώληση φυσικού αερίου θα γινόταν υπό τον έλεγχο αμερικανικών και ισραηλινών εταιρειών, της Noble Energy και της Delek Drilling.

Κάτι που δεν επεσήμαναν μαζί με την ανακοίνωση της συμφωνίας ήταν ο τρόπος μεταφοράς του αερίου, κι αυτό γιατί δεν είχε ακόμη διευκρινιστεί. Η κυβέρνηση του Ισραήλ το διάστημα εκείνο ανακοίνωσε στο χρηματιστήριο του Τελ Αβίβ πως οι διαπραγματεύσεις είναι εν εξελίξει και πως το πιθανότερο σενάριο είναι η ολοκλήρωση του έργου του αγωγού που διεκόπη το 2011. Αυτή μοιάζει να είναι η φθηνότερη και γρηγορότερη λύση, που, ωστόσο, καλείται να αντιμετωπίσει αρκετές προκλήσεις, που σχετίζονται κυρίως με την ασφάλεια. Μια δεύτερη διαδρομή μπορεί να λειτουργήσει μέσω της κατασκευής χερσαίου αγωγού στη νότια πλευρά της Λωρίδας της Γάζας, ώστε να συνδεθεί ο αγωγός που βρίσκεται νότια του Ισραήλ με τον αγωγό στο Σινά. Η διαδρομή αυτή θα δώσει ένα βασικό πλεονέκτημα στο Ισραήλ που είναι η σύνδεση του με τον αγωγό της Ιορδανίας που φτάνει μέχρι τον Λίβανο και τη Συρία. Ωστόσο, και η επιλογή αυτή εκτίθεται σε κίνδυνο και καλείται να αντιμετωπίσει προκλήσεις ασφαλείας. Η ασφαλέστερη, αλλά, παράλληλα ακριβότερη, λύση είναι η δημιουργία 300 χιλιομέτρων υποθαλάσσιου αγωγού από το πεδίο Tamar στην Αίγυπτο.⁵²

Φυσικά, ήταν αναμενόμενη η δυσaréσκεια της κοινής γνώμης έπειτα από τη σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας. Οι φόβοι αφορούσαν περισσότερο το γεγονός μήπως δημιουργηθεί εντέλει μια σχέση εξάρτησης ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Ισραήλ, κάτι που δε θα γινόταν αποδεκτό λόγω του ταραχόδους παρελθόντος των δύο χωρών. Η αντιπολίτευση εστίασε στο ποιο θα είναι το οικονομικό όφελος της Αιγύπτου μετά από μια τέτοια συνεργασία. Ο Πρόεδρος el Sisi αναφέρθηκε στη συμφωνία Κατάρ και Τουρκίας ως απάντηση, ενώ προσπάθησε να δώσει βάρος στον οικονομικό χαρακτήρα της συμφωνίας και όχι στην πολιτική του διάσταση. Επίσης, τόνισε τη σημαντικότητα του γεγονότος πως όλες οι εξαγωγές θα γίνονταν μέσα από την Αίγυπτο κι όχι μέσω κάποιας άλλης, όπως η Τουρκία, ενώ αποκάλεσε και επίσημα τη χώρα του περιφερειακό ενεργειακό κέντρο.

Η συμφωνία για αέριο μπορεί να γίνει το θεμέλιο για την δημιουργία διμερών και πολυμερών συνεργασιών που θα προωθούν κοινούς στόχους και θα μοιράζονται κοινά οφέλη. Ωστόσο, δεν είναι βέβαιο κατά πόσο μπορεί η συμφωνία αυτή να εξομαλύνει τις σχέσεις των δύο χωρών και να κατευνάσει την αντιπάθεια που τρέφουν οι πολίτες. Η συνεργασία τους στον ενεργειακό τομέα το 1980 φάνηκε να μην βελτιώνει την κατάσταση και τα τραύματα που άφησαν οι πόλεμοι.

Δεν είναι εύκολο να εκτιμήσουμε κατά πόσο ο αιγυπτιακός λαός επιθυμεί ειρήνη και συμφιλίωση.

---

52 https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep17056.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3

Τόσο η Κύπρος, όσο και το Ισραήλ φαίνεται να διαθέτουν κοιτάσματα υδρογονανθράκων. Στον τομέα των εξαγωγών, βέβαια, και οι δύο χώρες έχουν συναντήσει εμπόδια. Η Τουρκία φέρεται ως το μαύρο πρόβατο της υπόθεσης, αφού για την Κύπρο δεν αποτελεί καν επιλογή. Για το Ισραήλ, υπήρξε βελτίωση στις σχέσεις του το 2010 με το περιστατικό του Mavi Marmara στη Γάζα, αλλά οι σχέσεις επιδεινώθηκαν τον Μάιο του 2018 με αφορμή το νέο κύμα βίας στη Γάζα.

Έτσι, η Κύπρος το 2019 προέβη σε συμφωνία με την Αίγυπτο, όπου κατέληξαν από κοινού στο ότι θα έπρεπε να υπάρξει ανάπτυξη στις υποδομές εξαγωγής του ενεργειακού πλούτου, είτε έχει τη μορφή υδροποιημένου αερίου, είτε ηλεκτρικής ενέργειας. Στόχος της ενεργειακής πολιτικής της χώρας ήταν μέσω του συμφώνου αυτού να επιτύχει την ενίσχυση του κέρδους των εγκαταστάσεων υδροποίησης και εξαγωγής που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Μεσογείου.⁵³

Σημαντικό γεγονός που επηρέασε την πολιτική των κρατών ήταν η ένωση της Κύπρου και του Ισραήλ με σκοπό τις κοινές εξαγωγές. Ωστόσο, οι σχέσεις των δύο χωρών θα μπορούσαν να πληγούν ύστερα από μια νέα ανακάλυψη αερίου στην αιγυπτιακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

Για την Αίγυπτο, ωστόσο, και ειδικότερα για την κοινή γνώμη, παρόλα τα οφέλη που μπορεί να επιφέρει μια συνεργασία, δε φαίνεται να γίνεται πολιτικά αποδεκτή. Είναι ευκολότερο να εισαχθεί αέριο μέσω κάποιας ιδιωτικής εταιρείας παρά μέσω του ίδιου του ισραηλινού κράτους, καθώς με τον τρόπο αυτό θα στραφεί η προσοχή των πολιτών στην εταιρεία.

ΟΙ ΜΟΝΑΔΕΣ ΥΓΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (LNG):

Οι δύο βασικότερες μονάδες υδροποίησης φυσικού αερίου που έχει η Αίγυπτος βρίσκονται στις περιοχές Δαμιέττης και Idku, που αποτελούν τα μεσογειακά παράλια της. Υπάρχει άλλη μια υποδομή του παλιού αγωγού του φυσικού αερίου, ο Arab Gas Pipeline, που καλύπτει την απόσταση μεταξύ Al Agish στο βόρειο τμήμα του Σινά και στην Aqaba της Ιορδανίας. Από το 2012 είναι ανενεργός εξαιτίας εχθροπραξιών από διάφορες ισλαμιστικές οργανώσεις.

Η αιγυπτιακή κυβέρνηση φιλοδοξεί να επαναλειτουργήσει τις δύο μονάδες και να αξιοποιήσει πλήρως τη δυναμική τους, με αποτέλεσμα να εξάγει ποσότητες αερίου, τέτοιες που να ενισχύουν τη γεωστρατηγική της θέση στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Βέβαια, κάτι τέτοιο για να επιτευχθεί απαιτείται αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργούνται σε διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, οι χαμηλές τιμές αερίου της αγοράς, ίσως περιορίσουν τις παραγόμενες ποσότητες, κάτι που θα επηρεάσει τις συμφωνίες της χώρας, όπου αυτό που συμφώνησε είναι να πουλάει σε υψηλότερη τιμή από τις διεθνώς επικρατούσες.⁵⁴

Μονάδα LNG Idku

Η μονάδα αυτή, τοποθετείται ανατολικά της Αλεξάνδρειας, στις μεσογειακές ακτές της χώρας. Την μονάδα εκμεταλλεύονται ολλανδικές εταιρείες, ο διεθνής πετρελαϊκός όμιλος Shell, η μαλαισιανή εταιρεία Petronas, ο γαλλικός ενεργειακός όμιλος Engie, καθώς και οι αιγυπτιακές κρατικές εταιρείες πετρελαίου (EGPC) και φυσικού αερίου

53 <https://www.brief.com.cy/energeia/epikyrothike-i-symfonia-aigyptoy-kyproy-gia-fa-me-diatagma-Abdel-Fattah-El-Abdel-Fattah-El-Sisi>

54 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

(EGAS). Η Idku διαθέτει δύο εγκαταστάσεις υγροποίησης αερίου, καθεμία από τις οποίες παράγει 172,8 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ετησίως. Ο όμιλος Shell διέκοψε για το διάστημα μεταξύ 2014-2016 όλες τις εργασίες που αφορούσαν την ενέργεια στην Αίγυπτο καθώς και την εξαγωγή αερίου από τη μονάδα του Idku. Η απόφαση αυτή ερμηνεύτηκε σαν αντίδραση στις οικονομικές εκκρεμότητες της Αιγύπτου προς αυτόν. Τα τελευταία δύο χρόνια, η μονάδα επαναλειτούργησε πλήρως, ενώ το δεύτερο ήμισυ της προηγούμενης χρονιάς, έφτασε να εξάγει 1,1 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ημερησίως, γεγονός που ξεπέρασε κάθε προηγούμενο στην εξαγωγική της δραστηριότητα.⁵⁵

Μονάδα LNG Δαμιέττης

Η μονάδα υγροποιημένου φυσικού αερίου Δαμιέττης έχει δυνατότητα να παράγει ετησίως 240 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Βρίσκεται υπό τη διοίκηση του ομίλου SEGAS, που ανήκει κατά 80% στην ισπανοιταλική κοινοπραξία Union Fenosa Gas και την ENI, και κατά 20% στις αιγυπτιακές κρατικές εταιρείες αερίου (EGAS) και πετρελαίου (EGPC). Τον Σεπτέμβριο του 2018 ξεκίνησε σταδιακά η λειτουργία της, μετά από μια αναστολή επτά ετών, με την εξαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου από το πεδίο Zohr. Δέχεται 500 εκατομμύρια κυβικά πόδια τη μέρα, ενώ ο όμιλος ENI πρόκειται να προβεί στην κατασκευή αγωγού για τη μεταφορά αερίου από το Zohr στη μονάδα για να υγροποιείται και να εξάγεται σε χώρες της Ευρώπης. Το Αιγυπτιακό Υπουργείο Πετρελαίου δήλωσε πως η μονάδα υγροποίησης θα επαναλειτουργήσει τη φετινή χρονιά αυξάνοντας την αρχική ποσότητα των 500 εκατομμυρίων κυβικών ποδιών ημερησίως σε 700.⁵⁶

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η κυβέρνηση Abdel Fattal el Sisi, εξετάζοντας τα διακυβεύματα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, που ανήγγειλε πως το Κάιρο είναι η δεύτερη πιο μολυσμένη μεγάλη πόλη στον πλανήτη, στόχευσε στη μείωση της κατανάλωσης του φυσικού αερίου σχεδόν κατά το ήμισυ και φιλοδόξησε να παρέχει πάνω από το 40% της ενέργειας που χρειάζεται η χώρα από κάθε είδους ανανεώσιμη πηγή ενέργειας μέχρι και το 2025. Η απόφαση της κυβέρνησης μεσοπρόθεσμα φάνηκε να έχει έναν θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία, καθώς, λίγο αφού προέβη ο Πρόεδρος στην ανακοίνωση, οι επενδύσεις για την καθαρή ενέργεια σημείωσαν αύξηση ύψους 500%. Όλα αυτά φανερώνουν την ευαισθησία του Προέδρου της Αιγύπτου για το περιβάλλον. Φαίνεται να είναι θερμός υποστηρικτής της καινοτόμου πράσινης ενεργειακής πολιτικής, αφού τα τελευταία χρόνια εγκαινιάζει μεγάλα έργα ηλεκτρικής ενέργειας, όπως η ίδρυση μονάδων αιολικής ενέργειας στο Σουέζ.

Ήδη, από το 2018, το τμήμα "Μπενμπάν" τέθηκε υπό κατασκευή στην δυτική έρημο της Αιγύπτου και όντας ένα έργο 2,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων ευελπιστούσαν να λειτουργήσει λίγο καιρό αργότερα. Το συγκεκριμένο βρίσκεται 600 χιλιόμετρα νότια του Καΐρου, ενώ υπολογίζεται πως θα εγκαινιάσει μια νέα εποχή για τον ενεργειακό ανεφοδιασμό του κράτους. Το συγκρότημα αποτελείται από 30 ηλιακές μονάδες που επρόκειτο να απασχολήσουν πάνω από 4.000 εργαζόμενους και υπολογίζονταν ότι θα παράγονταν έως και 1,8 gigabat ισχύος, παρέχοντας ενέργεια σε εκατομμύρια

55 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

56 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

κατοίκους και επαγγελματίες⁵⁷. Μάλιστα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο φάνηκε να υποστηρίζει ανοιχτά το έργο Μπενμπάν και να θέλει να το στηρίξει με διάφορες χρηματοδοτήσεις στο πλαίσιο ενός προγράμματος μεταρρυθμίσεων με στόχο την ενίσχυση της οικονομίας, όπως, επίσης, και την προσπάθεια να μεταβεί η κοινωνία από τη χρήση ορυκτών καυσίμων στην ανανεώσιμη ενέργεια.⁵⁸

Εξελίξεις στον κλάδο της αιολικής ενέργειας

Η χρήση της αιολικής ενέργειας έγινε ευρέως γνωστή στην Αίγυπτο, μετά την κατασκευή του πρώτου αιολικού πάρκου στην Χουργκάντα το 1993. Ωστόσο, υπάρχουν προοπτικές για κατασκευή μεγαλύτερων εγκαταστάσεων στον Κόλπο του Σουέζ, στις όχθες του Νείλου και πιο συγκεκριμένα στις περιφέρειες Beni Suef, Minya και New Valley. Με διαπραγματεύσεις, που ξεκίνησαν είκοσι χρόνια πριν, με άλλες κυβερνήσεις και μεγάλους ενεργειακούς ομίλους, κατάφεραν το 2015 να κατασκευάσουν μια αιολική δυναμικότητα με προοπτική 750 MegaWatt. Το 2018, περίπου 12 ενεργειακά προγράμματα βρίσκονταν εν εξελίξει σε όλη τη χώρα, ενώ το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς εγκαινιάστηκε η λειτουργία του αιολικού πάρκου με τις 300 ανεμογεννήτριες συνολικής ισχύος 580 MegaWatt, που διαχωρίζονται σε τρεις φάσεις στην περιοχή Gabal El-Zayt της Ερυθράς Θάλασσας. Η κατασκευή του πάρκου σηματοδοτήθηκε το 2015, ενώ η αξία του ξεπέρασε τα 625 εκατομμύρια δολάρια.

Το πρώτο τρίμηνο του 2018 υπεγράφη συμφωνία για την κατασκευή πρόσθετου αιολικού πάρκου στην ίδια περιοχή. Η συμφωνία έγινε ανάμεσα στην κρατική εταιρεία διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (EETC) και σε ιαπωνικούς και γαλλικούς ομίλους μαζί με τον αιγυπτιακό κατασκευαστικό όμιλο Orascom. Το κόστος αγγίζει τα 400 εκατομμύρια δολάρια, ενώ η ισχύς του θα φτάνει τα 250 MegaWatt.

Την περσινή χρονιά, όλες οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην Αίγυπτο και τον ισπανο-γερμανικό όμιλο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Siemens Gamesa έφτασαν στο τέλος τους. Το περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων αφορούσε τις οικονομικές ρήτρες των έργων κατασκευής 12 συνολικά αιολικών πάρκων, των οποίων το κόστος ανερχόταν στα 2 δισεκατομμύρια ευρώ. Ήδη, από την οικονομική – επενδυτική σύσκεψη του 2015 στο Sharm El Sheikh, τόσο η Αίγυπτος, όσο και ο όμιλος, έδειξαν ενδιαφέρον και όλος ο διάλογος για επενδύσεις εντάσσεται στο πλαίσιο της σύμβασης του ομίλου με την αιγυπτιακή κυβέρνηση για επέκταση του ενεργειακού δυναμικού της χώρας κατά 16,4 GigaWatt. Ο ενεργειακός διάλογος διήρκεσε πάνω από μια διετία, ενώ την καθυστέρηση προκάλεσε η διαφωνία σχετικά με την τιμή πώλησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, όπως και όλες οι νομικές και τεχνικές λεπτομέρειες των έργων, που βάσει των ανακοινώσεων του Υπουργείου Ηλεκτρισμού, η κατασκευή τους θα φέρει το σχήμα Build-Operate-Own (BOO). Η διαδικασία σήμερα βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης και, αφού εγκριθεί από το υπουργικό συμβούλιο, θα πουλάει σε τιμές που κυμαίνονται σε 3,2 και 3,4 σεντς ανά κιλοβατώρα.⁵⁹

Εξελίξεις στον κλάδο ηλιακής ενέργειας

57 <https://m.naftemporiki.gr/story/1378940>

58 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

59 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

Σε φάση κατασκευής βρίσκεται το μεγάλο ηλιακό συγκρότημα στην περιοχή Μπενμπάν, στο Ασουάν της Αιγύπτου. Το έργο εντάσσεται στο πρόγραμμα Feed-in-Tariff, ενώ το κόστος του κυμαίνεται στα 2-3 δισεκατομμύρια δολάρια, τα οποία θα διατίθεντο από χρηματοδότηση του International Finance Corporation (IFC), μέλος της Παγκόσμιας Τράπεζας με κεφάλαια 653 εκατομμύρια δολάρια, από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) με κεφάλαια 500 εκατομμύρια δολάρια και τις επενδυτικές εγγυήσεις από τον Πολυμερή Οργανισμό Εγγύησης Επενδύσεων (MIGA). Αφού ολοκληρωθεί το έργο, η παραγωγή του θα φτάνει συνολική ισχύ 1,8 GigaWatt και υπολογίζεται να ενταχθεί στη λίστα με τα μεγαλύτερα ηλιακά συγκροτήματα διεθνώς.

Το 2019, ο Αιγύπτιος Υπουργός Ηλεκτρισμού, κ. Shaker, δήλωσε πως η κατασκευή όλων των ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων ολοκληρώθηκε. Για την ακρίβεια πραγματοποιήθηκε η ολοκλήρωση 32 μονάδων παραγωγής ηλιακής ενέργειας, όπως και η σύνδεση τους με το εθνικό ηλεκτρικό δίκτυο, αναβαθμίζοντας τη δυναμική παραγωγικής ισχύος κατά 1.465 MegaWatt.

Ακόμη, τον περασμένο Οκτώβριο η Αίγυπτος υπέγραψε συμφωνία για την πώληση της ηλεκτρικής ενέργειας που θα παράγει η ηλιακή μονάδα στο Kom Ombo του Aswan, της οποίας η ισχύς θα αγγίζει τα 200 MegaWatt, ενώ το επενδυτικό της κόστος ανέρχεται στα 200 εκατομμύρια δολάρια. Την επίβλεψη του έργου ανέλαβε ο σαουδαραβικός όμιλος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ACWA Power, έπειτα από διεθνή διαγωνισμό που πραγματοποιήθηκε. Η τιμή που προσέφερε το αιγυπτιακό Υπουργείο Ηλεκτρισμού ήταν τα 2,75 σεντς ανά κιλοβατώρα, ενώ η τιμή στην οποία θα αγόραζε η Αίγυπτος την παραγόμενη ενέργεια ήταν τα 2,48 σεντς ανά κιλοβατώρα. Ο Αιγύπτιος Υπουργός Ηλεκτρισμού, κ. Shaker, σε δήλωσή του, ανέφερε πως η τιμή είναι η χαμηλότερη που κατάφερε να αγοράσει ποτέ η κρατική εταιρεία διανομής ηλεκτρισμού (EETC). Η μονάδα, φιλοδοξούν πως θα τεθεί σε λειτουργία την επόμενη χρονιά (2022) και θα εξυπηρετεί 130 χιλιάδες κατοικίες. Τη χρηματοδότηση του έργου ανέλαβαν η γαλλική Agence Française de Développement-AFD και η ιαπωνική υπηρεσία αναπτυξιακής συνεργασίας Japan International Cooperation Agency-JICA. Και ο ίδιος ο σαουδαραβικός όμιλος ACWA Power θα χρηματοδοτήσει μέρος του έργου, καθώς και την υλοποίηση-κατασκευή των τριών φωτοβολταϊκών μονάδων στο συγκρότημα Μπενμπάν, όπως και άλλα αιολικά και φωτοβολταϊκά έργα σε όλη την αιγυπτιακή επικράτεια.⁶⁰

Εξελίξεις στον κλάδο υδροηλεκτρικής ενέργειας

Για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, πηγή τροφοδότησης αποτελεί ο Νείλος, ενώ συνολικά στις όχθες του κατασκευάστηκαν 5 υδροηλεκτρικές μονάδες, δυναμικότητας 2.800 MegaWatt. Η αιγυπτιακή κυβέρνηση έχει ήδη προχωρήσει στη νέα υδροηλεκτρική μονάδα στην περιοχή Assiut, στην Άνω Αίγυπτο, που θα έχει ισχύ 32 MegaWatt. Από το πρώτο, κιόλας, τρίμηνο του 2019, εξασφάλισε χρηματοδότηση 3,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την κινεζική κρατική αναπτυξιακή τράπεζα China Development Bank. Ο Πρόεδρος Sisi επιθυμεί τη συνεργασία με ξένους διεθνείς ομίλους, ώστε να περιορίσει την εξάρτηση των μονάδων από τον Νείλο. Αυτό αποδεικνύεται από τη Συμφωνία που υπέγραψε με τον γνωστό κινεζικό όμιλο Sinohydro για το έργο της κατασκευής μιας μονάδας αποθήκευσης υδροηλεκτρικής ενέργειας με αντλιοστάσιο, στην Ataka, που βρίσκεται στον Κόλπο του Σουέζ, η οποία έχει αποθηκευτική δυναμικότητα 2.400 MegaWatt. Τέλος, την προηγούμενη χρονιά, η αιγυπτιακή κρατική εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας (EEHC) και η Exim Bank of China υπέγραψαν για τη δανειακή χρηματοδότηση ύψους 2,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων που θα παρείχε η Κίνα για την πραγμάτωση της κατασκευής του έργου έως το 2022.⁶¹

60 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

61 <https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με γνώμονα όλα όσα αναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό πως ο ενεργειακός τομέας, με όλες του τις εκφάνσεις, έχει γίνει ο βασικότερος παράγοντας που ωθεί την οικονομική ανάπτυξη της Αιγύπτου, αφού το 16% του ΑΕΠ της χώρας προέρχεται από αυτόν, σύμφωνα με την έκθεση των οικονομικών στοιχείων του έτους 2018-2019.

Στόχο της κυβέρνησης Sisi τα τελευταία χρόνια, αποτελεί η επίτευξη της ενεργειακής αυτάρκειας της Αιγύπτου, με την παύση των εισαγωγών και την ενίσχυση των εξαγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την Κίνα, την Ινδία και σε άλλες χώρες. Σταδιακά, ο απώτερος στόχος είναι να μετατραπεί η χώρα από εισαγωγέα, κυρίως φυσικού αερίου, σε εξαγωγέα. Η Αίγυπτος είναι μια χώρα που ανέκαθεν αντιμετώπιζε προκλήσεις. Τα χαρακτηριστικά της, την καθιστούν ιδιαίτερα σημαντική, αλλά και κρίσιμη για τις εξελίξεις στην γύρω περιοχή. Ο διαρκώς αυξανόμενος πληθυσμός, η τεράστια έκταση της και οι άφθονες πηγές ενέργειας είναι κάποια από τα βασικότερα. Ωστόσο, η κακή διακυβέρνηση δεν έδωσε την ευκαιρία στη χώρα να αποκτήσει τον ρόλο που της άρμοζε στην περιοχή. Ειδικότερα, μετά τις επαναστάσεις του 2011, ακολούθησε μια αστάθεια σε όλους τους τομείς, η οικονομία κατέρρευε μέρα με τη μέρα, η κοινωνία βίωσε μια καθημερινή αναταραχή με την ακμή φαινομένων, όπως η βία, η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία. Επομένως, ήταν αδύνατον να μείνει ανεπηρέαστος ο ενεργειακός τομέας. Η χώρα έχανε σταδιακά την υποστήριξη ξένων δυνάμεων και επενδυτών και το ηλεκτρικό δίκτυο υπολειτουργούσε, αναγκάζοντας τα νοικοκυριά να αντιμετωπίσουν συνεχείς διακοπές ρεύματος.

Άμα τη ανάληψη των καθηκόντων από την κυβέρνηση Al Sisi το 2014, φάνηκε πως η κατάσταση επρόκειτο να ανατραπεί. Ξεκινώντας εντατικές προσπάθειες που θα τον βοηθούσαν να κερδίσει ξανά την εύνοια ξένων επενδυτών, ενισχύοντας τις δημόσιες σχέσεις, προβάλλοντας ένα νέο προφίλ μιας χώρας γεμάτης φιλοδοξίες, δείχνοντας ότι έχει επέλθει σταθερότητα στο εσωτερικό που ευνοεί τη σύναψη ορθών και κερδοφόρων συμφωνιών, κατάφερε να κερδίσει ξανά την διεθνή προσοχή και να τραβήξει τα βλέμματα των επενδυτών. Ειδικότερα, από το 2015 με τις νέες ανακαλύψεις κοιτασμάτων και έπειτα οδήγησε το σύστημα σε μια πλήρη μεταρρύθμιση με βασικούς στόχους την αλλαγή του συστήματος των κρατικών επιδοτήσεων, την διευθέτηση των οφειλών και την απλούστευση του συστήματος των αδειοδοτήσεων για τις εξερευνησεις στα αιγυπτιακά πεδία.

Φυσικά, όλα αυτά έγιναν για έναν και μοναδικό λόγο, που δεν είναι άλλος από τις βλέψεις της κυβέρνησης να καταστεί η χώρα περιφερειακός διαμετακομιστικός ενεργειακός κόμβος, είτε άμεσα, είτε έμμεσα. Όλες οι προσπάθειες της νέας κυβέρνησης βρήκαν αντίκρουσμα, καθώς όλοι οι ξένοι επενδυτές πήραν το ρίσκο να στηρίξουν τον ενεργειακό τομέα, κατά 25% περισσότερο το οικονομικό έτος 2017-2018 από την προηγούμενη χρονιά, ποσό που χρηματικά αντιστοιχεί σε 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι επενδύσεις και τα κέρδη τους ενίσχυσαν τη νέα στρατηγική, κάτι που συνέβαλε στο γεγονός ότι ο Sisi κατάφερε να πραγματοποιήσει όλους τους μεσοπρόθεσμους στόχους που έθεσε, ένας εκ των οποίων και η αποπληρωμή των χρεών προς όλους τους ξένους ομίλους.

Η Αίγυπτος, όπως προαναφέραμε αρκετές φορές, είναι μια χώρα πλούσια σε ενεργειακούς πόρους. Διαθέτει διάφορες μορφές ενέργειας, από φυσικό αέριο, πετρέλαιο, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια και υδροηλεκτρική ενέργεια. Πρέπει η κυβέρνηση να εκμεταλλευτεί την πληθώρα πηγών και να είναι σε ετοιμότητα, ώστε να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε κρίση τυχόν προκύψει. Οι προοπτικές είναι πολλές, αλλά ο τρόπος διαχείρισης της κατάστασης είναι που θα σηματοδοτήσει την επιτυχία ή την αποτυχία του συστήματος. Φαίνεται να έχει, προς το

[%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](#)

παρόν, αρκετούς συμμάχους με κυριότερο την Ευρωπαϊκή Ένωση, που καταβάλλει προσπάθειες να ενισχύσει τις εξαγωγές της Αιγύπτου, ώστε να απεξαρτηθεί ενεργειακά από τη Ρωσία.

Η πράσινη οικονομία βρίσκεται σε νηπιακή φάση στην Αίγυπτο, κάτι που φαίνεται να θέλει να εκμεταλλευτεί η Ευρώπη. Υπάρχουν αξιόλογες προοπτικές που ξένες επιχειρήσεις μπορούν να εκμεταλλευτούν, όπως τα πράσινα δομικά υλικά.

Η Αίγυπτος σχεδιάζει για τα καλά να προσελκύσει όλο το επενδυτικό ενδιαφέρον με τη δημιουργία εκθέσεων και συνεδρίων που αφορούν τον ενεργειακό κλάδο, κυρίως το πετρέλαιο και το αέριο. Το τελευταίο εκ των οποίων είναι το "Egypt Petroleum Show", που διεξήχθη πρώτη φορά το 2017 στο διεθνές εκθεσιακό κέντρο Καΐρου και αφορά όλες τις χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μεσογείου. Έχει στεφθεί με επιτυχία μέχρι σήμερα συγκεντρώνοντας πολύ αξιόλογες συμμετοχές.

Γίνονται πολλές συζητήσεις και διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης για τη διεξαγωγή περισσότερων events, κάτι που συντελεί στην αναβάθμιση της θέσης της χώρας. Η κυβέρνηση El Sisi φαίνεται αποφασισμένη να αναδείξει την Αίγυπτο, έχει πολλές φιλοδοξίες και βλέψεις και διαμορφώνει την ενεργειακή στρατηγική κατά το δοκούν. Κατά τη διάρκεια των επόμενων χρόνων θα φανεί εάν ακολούθησε τα σωστά βήματα και κατά πόσο τα κοιτάσματα της Αιγύπτου σε συνδυασμό με τους εκατομμύρια κατοίκους που φιλοξενεί, μπορούν να την καταστήσουν ένα rental state.⁶²

---

62 [https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α.Αλιγιζάκη, Ενεργειακά Δίκτυα και Διεθνείς σχέσεις, τόμος Ενέργεια, Δίκτυα&Υποδομές (επιμ.Ν.Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2014
- Α.Νικηφοράκη, Η γεωπολιτική των δικτύων και υποδομών Υδροποιημένου Φυσικού Αερίου, τόμος Ενέργεια, Δίκτυα και Υποδομές (επιμ.Ν.Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2014
- Ε. Λοβέρδου-Τυπάλδου, Εξωτερική Ενεργειακή Πολιτική ΕΕ και Κρατών Μελών, τόμος Ενέργεια- Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, (επιμ.Ν.Φαραντούρης), Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- Ι.Βιδάκης, Γ.Μπάλτος, Φ.Χωματά, Εισαγωγή στην ενεργειακή ασφάλεια, Μέρος Β', περ.Ελληνική Άμυνα και Τεχνολογία, Μάιος 2012
- Ι. Γατσίδα, Θ.Νικολετοπούλου, "Ενεργειακά αποθέματα στην Ελλάδα και στην Ανατολική Μεσόγειο", τεύχος 3, 2013
- Κ. Φίλης, Κωνσταντακόπουλος Ι., Μαλανδράκη Ε., "Ο ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης".
- Μ. Χαροκόπος, Ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ: Απελευθερώνοντας τον δέσμιο Γκιούλιβερ, τόμος Ενέργεια Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Άννα Φαλταίτς, Το μεγάλο παιχνίδι της ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο, Μάρτιος 2018, <https://energypress.gr/news/megalo-paihni-di-tis-energeias-stin-anatoliki-mesogeio>
- Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Καΐρου, Κάιρο, Ιανουάριος 2020, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
[https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20\(2020\)%20eg.pdf](https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%99%CE%93%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20(2020)%20eg.pdf)
- Διακήρυξη του Καΐρου: Συμφωνία ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας, Οκτώβριος 2016, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.news247.gr/politiki/i-diakiryxi-toy-kairoy.6462271.html>
- ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η Περίπτωση των Κρατών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2017, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/1921076/theFile/1923748>

- Επικυρώθηκε η συμφωνία Αιγύπτου - Κύπρου για ΦΑ με διάταγμα Σίσι, Κυπριακό Υπουργείο Εξωτερικών, Ιούλιο 2019, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.brief.com.cy/energeia/epikyrothike-i-symfonia-aigyptoy-kyproy-gia-fa-me-diatagma-sisi>
- Έτοιμη η Αίγυπτος να ανέβει στο άρμα του αγωγού East Med;, Ιανουάριο 2020, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.sigmalive.com/news/energia/607474/etoimi-i-aigyptos-na-anevei-sto-arma-tou-agogou-east-med>
- Κυπριακή Κυβέρνηση, Οκτώβριος 2019, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://presidency.gov.cy/international-presence/2019/10/08/πραγματοποιήθηκε-στο-κάιρο-η-τριμερής-σύνοδος-κορυφής-κύπρου-ελλάδας-αιγύπτου/>
- Μάριος Ευρυβιάδης, Ανάλυση: Η ενεργειακή κυριαρχία της Αιγύπτου και η Κύπρος , Οκτώβριος 2019, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/794580/analyysi-energiaki-kyriarchia-tis-aigyptoy-kai-i-kypros>
- Μειωμένη η Εγχώρια Παραγωγή Αερίου της Αιγύπτου, Απρίλιος 2014, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.energia.gr/article/80749/meiomenh-h-eghoria-paragogh-aerioy-ths-aigyptoy>
- Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδος στα Ηνωμένα Έθνη, Σεπτέμβριος 2019, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.mfa.gr/missionsabroad/el/un/news/delose-upourgou-exoterikon-dendia-meta-to-peras-tes-trimerous-sunanteses-upourgon-exoterikon-ellados-kuprou-aiguptou-nea-uorke-27092019.html>
- Ναυτεμπορική, Δευτέρα 6 Αυγούστου 2018, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://m.naftemporiki.gr/story/1378940>
- Οι μεγάλοι νικητές στον «πόλεμο» της ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο, Οκτώβρης 2018, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://worldenergynews.gr/index.php?id=26889>
- Υπουργείο Εξωτερικών, Διακήρυξη του Καΐρου της Τριμερούς Συνόδου Κορυφής Αιγύπτου, Ελλάδος και Κύπρου, Κάιρο, Νοέμβριος 2014, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.mfa.gr/epikairota/eidiseis-anakoinoseis/diakeruxe-tou-kairou-tes-trimerous-sunodou-koruphes-aiguptou-ellados-kai-kuprou-kairo-08112014.html>
- Χρύσα Λιάγγου, Ενεργειακή Συμμαχία στη ΝΑ Μεσόγειο, Ιανουάριος 2020, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://www.kathimerini.gr/1060643/article/oikonomia/epixeirhseis/energeiakh-symmaxia-sth-na-mesogeio>
- 1η Διάσκεψη της Ρόδου για την Ασφάλεια και τη Σταθερότητα Ρόδος, Ελληνική Δημοκρατία, Σεπτέμβριος 2016, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020, <https://government.gov.gr/1i-diaskepsi-tis-rodou-gia-tin-asfalia-ke-ti-statherotita-rodos/>

ΞΕΝΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Adel Abdel Ghafar, Egypt's new gas discovery: Opportunities and challenges, September 2015, <https://www.brookings.edu/opinions/egypts-new-gas-discovery-opportunities-and-challenges/>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Ahram Online, Egypt's president ratifies investment and civil services law, March 2015, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/162/125107/Business/EEDC-/Egypt's-president-ratifies-investment-and-civil-se.aspx>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020

- Alaa Bayoumi, Analysis: Will investment solve Egypt's economic woes?, March 2015, <https://www.aljazeera.com/news/2015/03/analysis-investment-solve-egypt-economic-woes-150312075338221.html>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- BG to invest \$4 bln in Egypt over two years -coo, March 2015, <https://af.reuters.com/article/egyptNews/idAFL6NoWGoBF20150314>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Charles Ellinas, John Roberts and Harry Tzimitras, THE IMPACT OF ZOHR, 2016, https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep03670.6.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3&fbclid=IwAR37DcetWWbXq3v1YGngPjP8-LoJSLdM6zC34IjsiuckmoAdYFN_CUdrMPI, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Country Analysis Brief: Egypt, U.S Energy Information Administration, May 2018 https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Egypt/egypt.pdf, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Egypt, Greece, Cyprus, Israel Team up for Mediterranean Gas, Kostis Geropoulos, November 2014, <https://www.energia.gr/article/141205/egypt-greece-cyprus-israel-team-up-for-mediterranean-gas>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Egypt's Sisi promises 'appealing investor climate' at Sharm conference, March 2015, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/125148/Egypt/Politics-/Egypsts-Sisi-promises-appealing-investor-climate-at.aspx>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Five Arab States Agree on Company For Sumed Pipeline, December 1973, <https://www.nytimes.com/1973/12/12/archives/five-arab-states-agree-on-company-for-sumed-pipeline-five-arab.html>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Hagar Hosny, Egypt unruffled by EastMed pipeline project, January 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/egypt-israel-greece-cyprus-east-med-pipeline-gas-deals-worry.ac.html>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Harry Tzimitras and Hubert Faustmann, EGYPT'S ZOHR GAS DISCOVERY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES, 2016, https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep17091.11.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3&fbclid=IwAR1yDDNT8ViM9Jp2dA1uAiZU5ZDTJzJF1LD69MvbwTRDgIWJ1UWFnUs9yZs, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- IMF's Lagarde: Right policies key to meet Egypt's economic goals and reforms, Aswat Mashriya, March 2015 <https://www.egyptindependent.com/imf-s-lagarde-right-policies-key-meet-egypt-s-economic-goals-and-reforms/>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- International renewable energy agency, 'أفاق الطاقة' المتجددة مصر 'أفاق الطاقة', https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/Oct/IRENA_Outlook_Egypt_2018_Ar_summary.pdf?la=en&hash=9D602D517472BA4489CA327F2BB7478835FDF522, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020

- Kostis Geropoulos, East Med Gas Forum makes Cairo HQ, January 2020, <https://www.neweurope.eu/article/east-med-gas-forum-makes-cairo-hq/>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- National Investment Bank, تقارير قطاعية العدد السابع – اجمالك الثاني, December 2017, <http://www.nib.gov.eg/PDF/%D8%A2%D9%81%D8%A7%D9%82%20%D8%A7%D9%84%D8%B7%D8%A7%D9%82%D8%A9%20%D9%81%D9%8A%20%D9%85%D8%B5%D8%B1.pdf>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Regional Cooperation Outlook and Prospects of Furthering Engagement with the Energy Charter, Karim Hegazy, Energy Charter Secretariat Knowledge Centre 2015, https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Regional Security in the Middle East, BETTINA KOCH & YANNIS A. STIVACHTIS, <https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/89494/IntroRegionalSecurity.pdf?sequence=1>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Sungtae Park, Energy in Egypt: Background and Issues, American security project, March 2015, https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep05992.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3&fbclid=IwAR2xeA7APP35vAsEEwA10nq9RL1JCF_NjX8L2HOI3-01IT2ZaDUjMHnhRNk, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Tamsin Carlisle, Egypt's Sisi outlines national energy policy at World Future Energy Summit, January 2015, <https://blogs.platts.com/2015/01/21/egypt-sisi-energy-policy/>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Tarek H. Selim, American University in Cairo, Egypt, <file:///C:/Users/user/Downloads/3475-Article%20Text-13897-1-10-20110217.pdf>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- Tarek Tawfik Yousef Alkhateeb, Haider Mahmood, Prince Sattam Bin Abdulaziz University, Saydi Arabia, May 2019, <file:///C:/Users/user/Downloads/energies-12-02018.pdf>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- The Significance of the Eastern Mediterranean Gas Forum, Ofir Winter and Gallia Lindenstrauss, Institute for National Security Studies, https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep19476.pdf?ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Ftest&refreqid=search%3A270128e148c2c7c8842c84a8fa7ae3e3&fbclid=IwAR3-Hkyi9-b_0XOIKVKUlxFJ8kYHiU5v7_WZV0fWwBoh5PUxTgl6D.Jep9ts, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020
- <https://www.worldfutureenergysummit.com/welcome#>, τελευταία πρόσβαση 15 Μαΐου 2020